

הפסיכולוגיה של דעות קדומות: מבט כולל

מאמר זה תורגם לשפות רבות כחלק מיוזמה של החברה האמריקנית לפסיכולוגיה, הידועה כ"דעות קדומות בכל שפה: פרוייקט תרגום הפרק על דעות קדומות".

מאמר זה מעובד מתוך ס. פלאוס (2003). הפסיכולוגיה של דעות קדומות, שימוש בסטריאוטיפים ואפליה: סקירה כוללת. בתוך ס. פלאוס (עורך), ההבנה של דעות קדומות ואפליה (עמ' 3-48). ניו-יורק: מקגראו-היל.

ההבנה של דעות קדומות ואפליה

להרוג אמריקנים ובעלי בריתם האזרחיים והצבאים היא חובה דתית עבור כל מוסלמי באשר הוא ... אנחנו, בעזרת האל, קוראים לכל מוסלמי המאמין באלוהים ורוצה לקבל תמורה עבור ציות למצוות האל הדורשת להרוג אמריקנים ולבזוז את כספם בכל זמן ובכל מקום שאפשר למצואם.

[ההתקפה של 11 בספטמבר] לימדה את האנשים השחצנים הללו שמבחינתם "חופש" קיים רק עבור הגזע הלבן, לקח אכזרי ... ברצות האל, קיצה של אמריקה מתקרב.

-- אוסמה בין-לאדן, פניה אל המוסלמים מפברואר 1998, ובהצהרה באמצעות סרט וידיאו, מסתיו 2001.

קשה לדמיין דוגמאות קלסיות יותר של דעה קדומה, מאשר הצהרות אלה של בין-לאדן. למרות שמדעני החברה נבדלים ביניהם לעתים קרובות בצורה המדוייקת בה הם מגדירים "דעה קדומה", רובם מסכימים שיש בה שיפוט מוקדם, בד"כ שלילי, על קבוצה או על חברה. (Fiske, 1998; Jones, 1997; Nelson, 2002). כפי שבד"כ משתמשים במושג זה בפסיכולוגיה, דעה קדומה אינה רק הצהרה על דעה או אמונה, אלא עמדה הכוללת רגשות כגון בוז, התנגדות, או תעוב. עבור אוסמה בין-לאדן, אמריקנים שאינם מוסלמים, הם היעד העיקרי אליו מכוונות הדעות הקדומות, ושנאתו היא כה גדולה שהוא היה רוצה לראותם מתים.

במקום בו מסתרות דעות קדומות, סטריאוטיפים באים בעקבותיהן לעתים קרובות. המונח "סטריאוטיפ" נטבע ב-1798 ע"י המדפיס הצרפתי דידו, שיצר העתקים של דף מודפס (Ashmore & Del Boca, 1981). מאוחר יותר, דימה העתונאי וולטר ליפמן (1922) את הסטריאוטיפים ל"תמונות הנמצאות בראשו", או העתקה מנטלית מחדש של המציאות, ומשם באופן הדרגתי, קיבל המושג את המובן של הכללות, או לעתים קרובות הכללות יתר, לחברי קבוצה כלשהי. כמו במקרה של דעה קדומה, הכללות כאלה יכולות לפעמים להיות חיוביות (לדוגמא, נשים דואגות לטיפוח בני משפחתן, היפנים מצטיינים במתמטיקה), אבל ברוב המקרים, הן נוטות להיות שליליות וקשות לשינוי. לדוגמא, עד 1960 הערך "גזעים של המין האנושי" באנציקלופדיה בריטניקה, הסתמך על סטריאוטיפים פסאודו-מדעיים מלפני מאות שנים,

של אנשים שחורים כלא מפותחים וילדותיים. במהדורה של 1964, תארה האנציקלופדיה "קבוצות בעלות שיער צמרי" כנושאת את התכונות הבאות:

"עור כהה לפעמים כמעט שחור, אפים רחבים, בד"כ מוח קטן למדי ביחס לגודל גופם, במיוחד בקרב חברי הקבוצה היותר גבוהים, בעלי זרועות ושוקיים ארוכים יחסית. לשלד שלהם יש תצורה חלקה, שאפילו בקרב המבוגרים מזכירה לעתים קרובות את צורת העצמות האופיינית לילדים, ובקרב חלק מחברי הקבוצה, למצח יש צורה בולטת וחלקה שהיא מאד אופיינית לתינוקות בני הגזע שלנו" (Buxton, 1964, p. 864A).

היום, יש להניח שהיה זה מזעזע לו אנציקלופדיה מכובדת היתה מדפיסה סטריאוטיפ מסוג זה, ובכל זאת, סטריאוטיפים אחרים העוסקים בגזע, מין, דת או נטיה מינית, עדיין נפוצים.

קישור של סטריאוטיפים, דעות קדומות ואפליה

סטריאוטיפים אינם רק פוגעים מעצם מהותם, הם מזיקים בכך שהם מטפחים דעות קדומות ואפליה. אחרי הכל, אם קוראי אנציקלופדיה אמורים להאמין שלאנשים שחורים יש מגבלות אינטלקטואליות, מדוע צריך לבזבז זמן וכסף כדי לחנך ילדים שחורים? בפרק זה אנו משתמשים במונח "אפליה" כדי לתאר קיפוח של חברי קבוצה או טיפול בלתי הוגן בהם כתוצאה מעצם השתייכותם לקבוצה זו. באופן יותר ספציפי "אפליה אישית" מתייחסת לפעולות של אפליה המבוצעות ע"י יחידים (למשל, מנהל המסרב להעסיק עובדים יהודיים), בעוד ש"אפליה מוסדית" מתייחסת למדיניות או פרקטיקה של אפליה המתבצעות ע"י ארגונים ומוסדות אחרים (למשל, מדיניות הגירה אנטישמית).

דעות קדומות, יחוס סטריאוטיפים, ואפליה הולכים לעתים קרובות יד ביד, אבל אפשרי גם שיתרחש אחד מהם ללא התרחשותם של השנים האחרים. כאשר מייחסים לקבוצה אתנית תכונה סטריאוטיפית שהיא נייטרלית או חיובית, כגון "בעלת אוריינטציה משפחתית", יחוס כזה איננו קשור בהכרח לדעה קדומה או אפליה. באופן דומה, דעה קדומה כללית כנגד "זרים" או "נכים" לא חייבת לכלול סטריאוטיפים ספציפיים או פעולות של אפליה. יש אפילו תקופות בהן מתרחשת אפליה ללא דעות קדומות או יחוס סטריאוטיפים, במכוון או שלא במכוון. כהדגמה של אפשרות כגון זו, חשבו על הבעיה ההיפוטטית הבאה:

נניח שבית-ספר או ארגון בו אתה חבר, מואשם באפליה על רקע מיני, מכיון שהאחוז הכולל של מועמדות למשרות בחמש השנים האחרונות, נמוך מאותו אחוז כולל עבור מועמדים. כדי לרדת לשורשה של הבעיה, אתה פותח בחקירה שמטרתה לראות באיזה מחלקות קיימת אפליה כלפי נשים. באופן מפתיע, החקירה מעלה שבתוך כל מחלקה, אחוז הפונות לקבל משרות שאמנם הוצעה להן משרה, זהה לאחוז הפונים שהוצעה להם משרה. האם דבר כזה אפשרי? האם יתכן שבתוך כל מחלקה לא קיימת אפליה, ובאותו זמן הארגון ככלל, שוכר יותר גברים מנשים?

בעיה זו היא ואריאנט של הפרדוקס של סימפסון (פרדוקס ידוע בסטטיסטיקה), והתשובה לשאלה זו, היא חיובית. תנאים של חוסר אפליה ברמת המחלקה יכולים לגרום לכך שיהיו הבדלים המצביעים על אפליה ברמת הארגון. כדי לראות איך תופעה כזו יכולה להתרחש, עלינו לדמיין ארגון פשוט שיש בו שתי מחלקות בלבד, השוות בחשיבותן, מחלקה א' ומחלקה ב', ושתיהן מקבלות מספר שווה של פניות להתקבל לעבודה. כפי שרואים בטבלה מס' 1, אם על מחלקה א' להציע משרות ל-10% מכלל הפונים אליה (נשים וגברים), ועל מחלקה ב', להציע משרות ל-5% מכלל הפונים אליה (נשים וגברים), אף אחת מהן לא תפלה על בסיס של מין. אולם ברמת הארגון, יותר משרות יתמלאו ע"י גברים מאשר ע"י נשים, בגלל מספר המשרות הגדול יותר

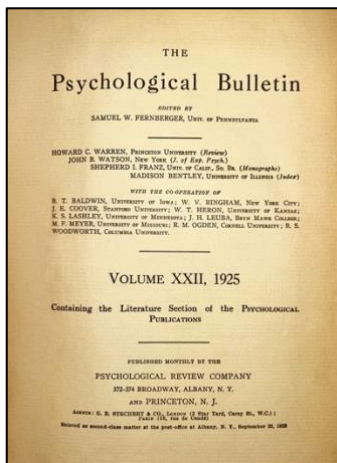
המוצע ע"י מחלקה א' בהשוואה למחלקה ב'. דפוס כזה עלול לייצג צורה של אפליה מוסדית על בסיס של מין, אלא אם כן קיימת סיבה טובה המסבירה הבדל כזה בשכירת עובדים ע"י הארגון.

טבלה 1. דוגמא היפוטטית של אפליה על רקע של מין

מספר הפונים	מספר משרות מוצע	אחוז הפונים להם הוצעה משרה	
מחלקה א'			
נשים	500	50	10%
גברים	1000	100	10%
מחלקה ב'			
נשים	1000	50	5%
גברים	500	25	5%
ס"ה ארגוני			
נשים	1500	100	6.67%
גברים	1500	125	8.33%

כפי שדוגמאות אלה מראות, דעה קדומה, יחוס סטריאוטיפים ואפליה נבדלים אחד מרעהו, גם אם בחיי היום-יום הם לעתים קרובות מתרחשים ביחד. לפיכך, סקירה זו תדון בכל אחד מהם בנפרד, כאשר בהתחלה נעסוק במחקר על דעות קדומות.

1. דעות קדומות

לאורך המאה ה-20, המחקר על דעות קדומות שיקף באופן די מדויק מגמות אידיאולוגיות, וגילה לנו על ההטיות האישיות של הקהילה המדעית לא פחות משגילה לנו דברים על דעות קדומות כשלעצמן. לפי ג'ון דאקיס (1992), מחקר פסיכולוגי על דעות קדומות התפתח לראשונה בשנות ה-20, והתבסס על תיאוריות גזע אמריקניות ואירופיות שניסו להוכיח את עליונות הגזע הלבן. לדוגמא, לאחר סקירה של 73 מחקרים על גזע ואינטליגנציה, מאמר בעל השפעה רבה משנת 1925 שהופיע ב-Psychological Bulletin, הגיע למסקנה ש"אם נסתכל על כל המחקרים הללו, נראה שהם מצביעים על העליונות השכלית של הגזע הלבן" (Garth, 1925; p. 359). לאור מחקרים רפואיים, אנתרופולוגיים ופסיכולוגיים שמתכוונים להדגים את עליונותם של האנשים הלבנים, מדעני חברה רבים ראו את הדעה הקדומה כתגובה טבעית לגזעים "מפגרים".

נקודת ראות זו השתנתה בשנות ה-30 וה-40 עם ההתקדמות בנושא של זכויות האזרח, קריאות תגר מצליחות על הקולוניאליזם, ועלית האנטישמיות. בעקבות השואה, מספר תיאורטיקנים בעלי השפעה החלו להתייחס לדעות קדומות כאל משהו פתולוגי, והחלו לחפש תסמונות של אישיות הקשורות לגזענות, אנטישמיות וצורות אחרות של דעות קדומות. הבולט ביותר מבין תיאורטיקנים אלה היה תיאודור אדורנו, שברח מגרמניה הנאצית והגיע למסקנה שהמפתח לדעות קדומות טמון במה שהוא קרא "האישיות הסמכותנית". בספרם "האישיות הסמכותנית" אדורנו ועמיתיו (1950) תיארו אנשים סמכותנים כבעלי חשיבה נוקשה המצייתים לסמכות, רואים את העולם בצבעי שחור/לבן, ומשליטים הצמדות קפדנית לכללים ולהירארכיות החברתיות. אנשים

סמכותנים, טענו אדורנו וחבריו, הם בעלי סיכויים גבוהים יותר מאחרים, לפתח דעות קדומות כנגד קבוצות בעלות סטטוס נמוך.

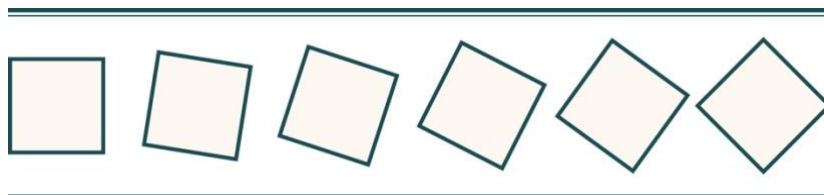
חוקרים מאוחרים יותר ביקרו את עבודתו של אדורנו, בטענה שהסמכותנות לא נמדדה כראוי, שהתיאוריה אינה מסבירה הבדלים תרבותיים וגיאוגרפיים בדעות קדומות, ושל הנחות הפסיכואנליטיות של התיאוריה אין תמיכה מחקרית (Altemeyer, 1996; Martin, 2001; Pettigrew, 1958). בכל זאת, אדורנו ועמיתיו צדקו לפחות בשלשה דברים. ראשית, שמרנות פוליטית שהיא צורה של סמכותנות, הידועה כ"סמכותנות ימנית", נמצאת במתאם עם דעות קדומות. מחקרים מתוכננים היטב בדרום-אפריקה, רוסיה, קנדה, ארצות הברית וארצות אחרות, מצאו שסמכותנות-ימנית קשורה עם מגוון של דעות קדומות (Altemeyer, 1996; Duckitt & Farre, 1994; McFarland, Ageyev, & Abalagina, 1993). שנית, לאנשים הרואים את העולם החברתי כבנוי על הירארכיה, יש יותר סיכוי גבוה מאחרים, להחזיק בדעות קדומות כנגד קבוצות הנמוכות בסטטוס שלהן. הדבר נכון במיוחד לגבי אנשים הרוצים שהקבוצה שלהם תשלוט ותהיה עליונה על פני קבוצות אחרות, אפיון הידוע כ"אורינטציה לשליטה חברתית" (Pratto, Sidanius, Stallworth, & Malle, 1994). אורינטציה לשליטה חברתית נוטה להיות במתאם עם דעות קדומות באופן חזק יותר מאשר סמכותנות ימנית, ומחקרים קישרו אותה לדעות קדומות כנגד שחורים וערבים, מין, לאומיות, התנגדות לזכויות של הומוסקסואלים, ועמדות אחרות הנוגעות להירארכיות חברתיות (Altemeyer, 1998; Sidanius, Levin, Liu, & Pratto, 2000; Sidanius & Pratto, 1999). ולבסוף, אדורנו וחבריו, צדקו בכך שהצביעו על החשיבה הנוקשה והקטגורית, כמרכיב מרכזי של הדעות הקדומות.

חשיבה בקטגוריות

היחס בין דעה קדומה לחשיבה בקטגוריות, נבחן בראשונה באופן שיטתי ע"י גורדון אולפורט (1954) בספרו הקלסי "טבעה של הדעה הקדומה". למרות שאולפורט הכיר בממדים הרגשיים, החברתיים, הכלכליים וההיסטוריים של הדעה הקדומה, הוא אף טען שהדעה הקדומה היא בחלקה תולדה של התפקוד האנושי הנורמלי. בפיסקה המצוטטת לעתים קרובות מספרו, כתב אולפורט:

המוח האנושי חייב לחשוב בעזרת קטגוריות ... לאחר שנוצרו, קטגוריות הינן הבסיס לשיפוט מוקדם נורמלי. כנראה שאיננו יכולים להימנע מתהליך זה. החיים הסדירים תלויים בו (עמ' 20).

קל לראות את הנטייה הטבעית לחשוב בקטגוריות מתרשים מס' 1. הצורה בקצה השמאלי היא של ריבוע, והצורה בקצה הימני היא של יהלום. אולם צורות הביניים, אינן מתאימות לאף קטגוריה מוכרת, ולפיכך הן פשוט מוטמעות לתוך אחת מהקטגוריות הקיימות אצלנו מוקדם (לדוגמא, כ"ריבוע מסובב" או "יהלום שסטה ממרכזו"). במציאות של התפיסה החברתית, קורה דבר דומה לאנשים המעורבים מבחינה גזעית, אנשים דו-מיניים, או אנשים אחרים שקשה לקבוע לאיזה קטגוריה הם שייכים.

תרשים 1. רצף צורות המתחיל בריבוע ומסיים ביהלום.

קטגוריות חברתיות מעצבות חלק חיוני של המחשבה האנושית, אך מכיוון שתכונות כמו גזע, מין וגיל, נמצאות על רצף, התוויות החברתיות לעולם אינן אלא קירובים בלבד. למעשה, קשה באופן מפתיע, לחשוב על שתי קטגוריות שאינן חופפות אחת לרעותה (כלומר, שתי קטגוריות עם גבול המפריד ביניהן באופן ברור). בתחילה, אפשר לחשוב על הפכים ידועים כגון לילה

ויום, יבשה וים או חי ומת. לאחר מעט מחשבה, נעשה ברור שאין נקודה מובהקת המפרידה בין הקטגוריות הללו. לילה ויום יוצרים רצף ולא שתי קטגוריות בדידות. הגבול בין יבשה וים משתנה עם הגאות והשפל ובלתי ניתן לסימון. אפילו הקו המפריד בין חיים ומוות אינו ברור. האם החיים נפסקים עם הנשימה האחרונה? עם פעימת הלב האחרונה? כאשר נפסקת לחלוטין כל פעילות של המוח?

אפשר לחשוב על קטגוריות כמו נשים וגברים או אנשים וסביבה, אבל גם חלוקות אלה הן יותר מעורפלות ממה שנראה ממבט ראשון. לדוגמא, אנשים רבים אינם ניתנים בקלות לסווג כזכר או נקבה; במקום זאת, מינם "מעורב" מכיוון שהם נולדו עם אברי מין שאינם באופן חד משמעי נקביים או זכריים (Angier, 1996). ומה בקשר לגבול בינינו לבין העולם החיצוני? באופן הכי ישיר, כמובן, כל אחד מאתנו נושם את הסביבה המידית לתוך ראותיו, ופולט מולקולות בחזרה אל תוך הסביבה. אבל בכלכלה הגלובלית, הקשר שלנו עם הסביבה מגיע הרבה יותר רחוק; הדם הזורם בעורקנו עשוי להכיל אלמנטים שמקורם במי הגשמים שהצמיחו יכולים בארצות רחוקות, ורקמות בגופנו עשויות להכיל מחצבים מאדמתן של תריסר או יותר ארצות. כך, הרעיון שאנשים מהווים קטגוריה נפרדת מהסביבה אינו לגמרי מדויק. קטגוריות כמו "אנשים" ו"סביבה" מייצגות הסכמות לשוניות מועילות ותו לא.

למרות התועלת שיש בקטגוריות לחיי היום-יום, הן יכולות להיות הרסניות כאשר אנשים מבודדים את עצמם מהסביבה באופן שגוי, מחיות ומטבע, או איש מרעהו. כדוגמא חיה לנקודה זו, עלינו רק להעיף מבט בבניה החברתית של קטגוריות גזעיות. בארצות הברית, לדוגמא, לפחות ל-75% מן האפריקנים-אמריקנים יש שרשים "לבנים", ו-1-5% מן הגנים הנישאים ע"י אמריקנים לבנים מקורם בהורים קדמונים אפריקנים (Davis, 1991). מנקודת ראות ביולוגית, יוצא איפוא, ששחורים ולבנים יוצרים רצף ולא דיכוטומיה. מכל מקום, אמונה שגויה בטוהרן של הקטגוריות הגזעיות אפשרה ללבנים לנהוג בחוסר הגינות כלפי השחורים במשך מאות שנים, מבלי להבין שבמקרים רבים הם פוגעים בצאצא של אדם לבן.

הטמעה וניגוד

תולדה מסקרנת וחשובה של חשיבה בקטגוריות, היא נטיתה לעוות תפיסות. באופן טיפוסי, עיוותים אלה מקבלים צורה של המעטת הבדלים בתוך קטגוריות ("הטמעה") והגזמה בהבדלים בין קטגוריות ("הנגדה"). לדוגמא, כאשר יואכים קרוגר וראסל קלמנט (1994) ביקשו מאנשים לאמוד מספר טמפרטורות יומיות עבור עיר סמוכה, הם מצאו פער קטן יותר בין אומדני טמפרטורה עבור 15 בנובמבר ו-23 בנובמבר (תאריכים השייכים לקטגוריה "נובמבר") מאשר בין 30 בנובמבר ו-8 בדצמבר (תאריכים השייכים לשני חודשים שונים). שני רווחי זמן אלה, כיסו 8 ימים, ובמציאות השינוי בטמפרטורת העיר לא היה גדול במקרה האחרון בהשוואה למקרה הראשון. זה פשוט נראה גדול יותר משום שהטמפרטורות של דצמבר, הן במוצע, שונות מהטמפרטורות של נובמבר.

בהקשר זה, מירון רוטברט ועמיתיו (1997) מביאים סיפור יהודי ישן (שמקורו בשפת היידיש) על איכר שהחווה שלו היתה ממוקמת ליד הגבול בין פולין לרוסיה, באיזור בו סימוני הגבול היו משתנים בכל פעם שהיה סכסוך בינלאומי:

האיכר לא ידע בכל שנה לקראת השנה הבאה, האם החווה שלו נמצאת ברוסיה או בפולין, ולבסוף שכר מודד קרקעות שיפתור הבעיה. לאחר שבועות ארוכים של מדידות והערכות, המודד הודיע לו שהחווה נמצאת בצד הפולני של הגבול. "תודה לאל" בכה האיכר תוך אנחת-רווחה, "עכשו לא אצטרך יותר לסבול את החורף הרוסי!" (Rothbarth, Davis-Stitt, & Hill, 1997, p. 123).

אבל צחוק בצד, השפעות של הטמעה והנגדה נמצאו בקשת רחבה של תחומים, כולל אומדן של אורך קווים, שיפוטיות של קולות דיבור, רשמים של פרצופי בני-אדם, והערכות של עמדות (Brown, 1995; Tajfel & Wilkes, 1963). רוברט גולדסטון (1995) אף מצא את תופעת ההטמעה בתפיסה של צבעים. במחקרו הוא הראה לסטודנטים סדרות מקריות של אותיות ומספרים שצבעם נע בין אדום חזק לסגול חזק. הממצאים מראים שאפילו כאשר לאות או למספר היה בדיוק אותו גוון, הסטודנטים דרגו את האות כדומה בצבעה לאותיות אחרות, ואת המספר כדומה בצבעו למספרים אחרים (למשל, בתרשים הבא, הם ראו את האות "L" כיותר אדומה מאשר את הספרה "8" שצבעה זהה לזה של האות).

תרשים 2. במחקר על תפיסת צבעים, רוברט גולדסטון (1995) מצא שהאות "L" בצירור, נתפסה כיותר אדומה מאשר הספרה "8", למרות שהגוון של "L" ו"8" היה זהה. התרשים מודפס ברשות של הוצאת בלקוול.

בהתייחס לדעות קדומות, ההשלכה של מחקר זה היא שיש נטיה למזער הבדלים בתוך קבוצות ולהגזים בהבדלים בין קבוצות. יתר על כן, אם הבדלים אלה עקביים עם סטראוטיפים מקובלים, העיוות בתפיסה עלול להיות עמיד מאד בפני נסיונות לשנותה. במחקר אחד, לדוגמא, לא היו המשתתפים מסוגלים לשבור סטראוטיפים הקשורים במין האדם אפילו כאשר עודדו אותם לעשות זאת (Nelson, Biernat, & Manis, 1990). בניסוי זה, התבקשו אנשים לשפוט את גובהם של גברים ונשים מתוך סדרת צילומים. בכל צילום הופיע רק אדם אחד, ונאמר למשתתפים:

בחוברת זו, הנשים והגברים בעצם זהים בגובהם. דאגנו להתאים את הגבהים של הגברים והנשים המצולמים. כלומר, עבור כל אישה בגובה מסוים, במקום כלשהו בחוברת, ישנו גבר שהוא בדיוק באותו גובה. לכן, כדי ששיפוטכם לגבי הגובה יהיה מדויק ככל האפשר, נסו לשפוט כל צילום כמקרה יחיד; אל תסמכו על מינו של המצולם (עמ' 669).

למרות הוראות אלו, ופרס של 50 דולר שהובטח למשתתף ששיפוטיו יהיו המדויקים ביותר, המשתתפים תפסו את הגברים, בממוצע, כגבוהים במספר סנטימטרים מהנשים. במלים אחרות, הם לא יכלו או לא היו מוכנים להתעלם מהקטגוריות "זכר" ו"נקבה", וידה של התפיסה שגברים גבוהים יותר מנשים, היתה על העליונה.

הומוגניות של קבוצת החוץ

בן דוד קרוב של ההטמעה הוא "אפקט ההומוגניות של קבוצת החוץ". בשפת הפסיכולוגיה החברתית, "קבוצת-פנים" היא הקבוצה שאדם שייך אליה, ו"קבוצת-חוץ" היא קבוצה שאדם לא שייך אליה (מכאן, שקבוצת-פנים של אדם אחד יכולה להיות קבוצת-חוץ של אדם אחר, ולהיפך). במחקר על אפקט ההומוגניות של קבוצת החוץ, נמצא שכאשר מדובר בעמדות, ערכים, תכונות אישיות, ואפיונים אחרים, אנשים נוטים לראות את חברי קבוצת החוץ כדומים איש לרעהו יותר מאשר את חברי קבוצת הפנים. כתוצאה מכך, חברי קבוצת החוץ נמצאים בסיכון להיתפס כברי-תחליף, ואז יש סיכוי גבוה יותר שיתחסו אליהם במונחים סטריאוטיפיים. תפיסה זו של "חוסר שונות" קיימת ללא הבדל באם קבוצת החוץ היא גזע אחר, דת, לאום, תלמידי מכללה, או כל קבוצה אחרת שנתקלים בה באופן טבעי במציאות (Linville, 1998).

באחד המחקרים הראשונים שתיעדו את אפקט ההומוגניות של קבוצת החוץ, החוקרים מאוניברסיטת פרינסטון ביקשו סטודנטים שהשתייכו לארבעה "מועדוני אכילה" שונים, לדרג חברים בקבוצה שלהם, וחברים בשלש קבוצות אחרות, על מימדי אישיות כגון: אינטרוברט-אקסטרוברט ושחצן-צנוע (Jones, Wood, & Quattrone, 1981). התוצאות הראו שהסטודנטים נטו לדרג חברים בקבוצה שלהם כשונים באישיותם יותר מאשר את חברי קבוצת החוץ, ללא קשר לקבוצה בה הם היו חברים. מחקר מאוחר יותר על ההומוגניות של קבוצת החוץ מצא שהאפקט הוא החזק ביותר כאשר קבוצות הפנים והחוץ קיימות לאורך זמן והן ממשיות (ולא קבוצות שנוצרות באופן מלאכותי בניסוי מעבדה), וכאשר קבוצת הפנים היא גדולה (Mullen & Hu, 1989). אם קבוצת הפנים היא קטנה ומדובר בתכונות החשובות לזהותה של הקבוצה, אפקט ההומוגניות של קבוצת החוץ עשוי להעלם או אף להתהפך (Simon, 1992; Simon & Pettigrew, 1990).

מדוע באופן כללי, קבוצות חוץ נתפסות כיותר הומוגניות מאשר קבוצות-פנים? סיבה אפשרית אחת היא שבאופן רגיל לאנשים יש פחות מגע עם חברי קבוצות חוץ מאשר עם חברי קבוצות פנים, ואכן ישנן ראיות טובות התומכות בהסבר זה (Islam & Hewstone, 1993; Linville & Fischer, 1993). אבל מגע בלבד אינו יכול להסביר את אפקט ההומוגניות של קבוצות החוץ, מכיון שמספר מחקרים הראו שהאפקט אינו קשור למספרם של חברי קבוצות הפנים או החוץ שהאדם מכיר (למשל, Jones, Wood, & Quattrone, 1981). יתר על כן, תפיסות של אהידותה של קבוצת החוץ נמצאו לפעמים בקרב קבוצות שיש ביניהן מגע נרחב, כמו נשים וגברים (Park & Rothbart, 1982; Park & Judd, 1990). כאשר גברים מתלוננים ש"כל הנשים אותו דבר" והנשים מתלוננות ש"כל הגברים אותו דבר", טענות אלה אינן נובעות מהעדר מגע.

ההסבר הטוב ביותר הוא שמגוון של גורמים יוצר את האפקט של ההומוגניות של קבוצת החוץ. בנוסף לעובדה שלאנשים בד"כ יש יותר מגע עם חברי קבוצת הפנים, הם נוטים לארגן ולהיזכר במידע אודות קבוצות הפנים במונחים של "אנשים" ולא במונחים של איפיונים מופשטים (Ostrom, Carpenter, Sedikides, & Li, 1993; Park & Judd, 1990). במקרים רבים, אנשים גם מונעים לעשות הבחנות בקרב חברי קבוצת הפנים עמם יהיה להם מגע בעתיד (Linville, 1998). כאשר גורמים אלה פועלים יחדיו, לעתים קרובות התוצאה הסופית היא קבוצת-פנים שנראית כמי שיש בה מבחר מגוון של יחידים, וקבוצת חוץ שנראית כהומוגנית ובלתי-מובחנת באופן יחסי.

העדפת קבוצת הפנים

כאשר רוב האנשים חושבים על גזענות וצורות אחרות של הטיה, הם רואים בדמיונם קבוצה אחת שיש לה רגשות שליליים כלפי קבוצה אחרת. למרות שדינמיקה זו ודאי קיימת, המחקר מאז שנות ה-70 מצא שרבות מן ההטיות המתבצעות ע"י קבוצות, נובעות יותר מהעדפה של קבוצת הפנים מאשר מרגשות שליליים לגבי קבוצות אחרות. כפי שמרילין ברואר (1999, עמ' 438) ניסחה זאת בסכמה את הראיות: "בסופו של דבר, צורות רבות של אפליה והטיה עלולות להתפתח לא משום שקבוצות חוץ הן שנואות, אלא מכיון שרגשות חיוביים כגון הערצה, סימפטיה, ואימון, נשמרים עבור קבוצת הפנים". נטית האנשים להעדיף את קבוצתם, הידועה כ"הטית קבוצת הפנים" נמצאה בתרבויות שונות בכל העולם (Aberson, Healy, & Romero, 1999; Brewer, 1979, 2000).

אחד ההיבטים המדהימים הנוגעים להטית קבוצת הפנים הוא הקלות שבה אפשר לעורר אותה. ממצא זה תועד בסדרת ניסויים שנערכה בבריסטול אשר באנגליה, ע"י הנרי טג'פל (1970, 1981). טג'פל ועמיתיו המציאו את מה שידוע היום כ"הליך הקבוצה המינימלית", שהוא טכניקה ניסויית, שבה אנשים שמעולם לא נפגשו מחולקים לקבוצות על בסיס של מידע מינימלי (לדוגמא, העדפה של סוג מסויים של ציורים, או אפילו חלוקה ע"י הטלת מטבע). מה שגילה טג'פל הוא

שקבוצות שנוצרו על בסיס של הבחנה כלשהי, כמעט בכל המקרים הראו הטיה של קבוצת הפנים. בתוך דקות, לאחר שהתחלקו לקבוצות, אנשים נוטים לראות את קבוצתם כעליונה על קבוצת אחרות, ולעתים קרובות הם משתדלים לשמור על יתרון של קבוצתם בהשוואה לקבוצת האחרות. מחקר אחד אפילו מצא שכאשר המשתתפים קיבלו את מטריצת התגמולים המופיעה בטבלה מס' 2, הם העדיפו את "התפלגות התגמול קבוצת פנים/קבוצת חוץ" של 7/1 נקודות, מאשר 12/11 נקודות, למרות שעי"כ מנעו מחבריהם לקבוצה 5 נקודות (7 במקום 12), כדי לשמור על יתרון גבוה יחסית על פני קבוצת החוץ (Allen & Wilder, 1975; Wilder, 1981).

טבלה 2. דוגמא של מטריצת תגמולים בה השתמשו במחקר הקבוצה המינימלית

19	18	17	16	15	14	13	12	11	10	9	8	7	-- של קבוצה --
25	23	21	19	17	15	13	11	9	7	5	3	1	-- של קבוצה --

הערה: המשתתפים במחקר של אלן ווילדר (1975) קיבלו מטריצה עם נקודות שהקבילו לכסף. משימתם היתה להקצות נקודות למישהו מחברי קבוצתם (השורה העליונה) ולמישהו מחברי קבוצת החוץ (השורה התחתונה) ע"י בחירה של אחת מתוך 13 האפשרויות בטבלה (למשל, 7 נקודות עבור חבר קבוצת הפנים ונקודה אחת עבור חבר קבוצת החוץ).

בעוד שנראה לנו מוזר שהעדפת קבוצת הפנים יכולה להתפתח בקלות כה רבה, הרי שממצאים אלה עקביים עם מחקר המראה שקשרים חברתיים ומשיכה יכולים להיווצר בקלות על בסיס מה שנראה כאפיונים שוליים. למשל, מחקר אחד מצא שיש סיכוי גדול יותר שאנשים ישתפו פעולה עם אדם אחר כאשר אומרים להם שיום הולדתו זהה ליום הולדתם (Miller, Downs, & Prentice, 1998). אפילו החלטות חשובות בהיים, כגון את מי לאהוב, היכן לגור, באיזה עיסוק לבחור, יכולות להיות מושפעות ע"י דמיון בדברים שוליים. בסדרת ניסויים מתוכננים היטב, ברט פלהאם ועמיתיו (Pelham, Jones, Mirenberg, & Caravallo, 2002; Pelham, Mierenberg, & Jones, 2002) מצאו שכאשר משווים לאחוזים הצפויים ע"פ מקריות:

- יש סיכוי רב יותר שנשים ינשאו לגברים שהאות הראשונה של שמם זהה לשם המשפחה שלהן מלפני הנישואין.
- יש יותר סיכוי שאנשים יגורו בערים ששמן כולל את המספר שהוא תאריך יום ההולדת שלהם (למשל אנשים שנולדו ב-3 לחודש מרס, יגורו בעיר במדינת מישיגן שנקראת Three Rivers, בהשוואה לאנשים שתאריך הולדתם שונה מ-3).
- לאנשים ששמן "לואיס" יש סיכוי גבוה יותר לגור בעיר סנט לואיס, לאנשים ששמן "פול", יש סיכוי גבוה לגור בעיר סנט פול, לנשים ששמן "הלן" יש סיכוי גבוה יותר לגור בעיר סנט הלן, ולנשים ששמן "מרי" יש סיכוי גבוה יותר לגור בעיר סנט מרי.

פלהאם ועמיתיו מסבירים ממצאים אלה במונחים של "אגואיזם סמוי", או העדפה בלתי מודעת לדברים הקשורים עם העצמי, לפי פלהאם, אע"פ שהעדפות של אותיות ומספרים עשויות להראות כדברים של מה בכך הרי שיש להן משמעות פסיכולוגית מכיון שהן קשורות למושג העצמי ולזהות של בני אדם. בהתאמה להסבר זה, מחקר מעבדה על אגואיזם סמוי מצא שכאשר אנשים בעלי הערכה עצמית גבוהה סופגים פגיעה בדמוי העצמי שלהם, הם מראים העדפה מוגברת לאותיות המופיעות בשמן ולמספרים המופיעים בתאריך לידתם, כאילו כדי לשקם את תחושת הערך העצמי שלהם (Jones, Pelham, Mirenberg, & Hettts, 2002).

הערכה עצמית וזהות חברתית

נחזור לנושא של דעות קדומות: טג'פל שיער שהטיות לטובת קבוצת הפנים, מקורן בדינמיקות הדומות לאלה הנוגעות לצורך בהערכה עצמית. לדעתם של טג'פל ועמיתיו, אנשים מתחזקים את ההערכה העצמית שלהם באופן חלקי ע"י הזדהות עם קבוצות וע"י אמונתם שהקבוצות אליהן הם משתייכים עולות על קבוצות אחרות (Tajfel, 1981; Tajfel & Turner, 1986). כתוצאה מכך, אפילו קבוצות מינימליות הנוצרות בדרך ניסויית, נותנות לאנשים הזדמנות להאדיר את הערכתם העצמית באמצעות הטיות לטובת קבוצת הפנים. התיאוריה של טג'פל, המכונה "תיאורית הזהות החברתית", נתמכת הן ע"י מחקרי מעבדה והן ע"י מחקרים בשדה. לדוגמא, מחקר מראה שלאחר שנבחרת ספורט של אוניברסיטה מנצחת במשחק, יש יותר סיכוי שסטודנטים (1) ילבשו בגדים המזהים את האוניברסיטה, ו-(2) ישתמשו במילה "אנחנו" כאשר הם מתארים את תוצאות המשחק, במיוחד אם ההערכה העצמית אותגרה לאחרונה ע"י כישלון אישי (Cialdini, Borden, Thorne, Walker, Freeman, & Sloan, 1976). בנוסף לכך, בסקירה של 34 מחקרים שונים, נמצא שבעלי הערכה עצמית גבוהה, ושיש להם הרבה מה להפסיד אם הערכה זו תיפגע, מראים יותר נטיה לטובת קבוצת הפנים, בהשוואה לבעלי הערכה עצמית נמוכה (Aberson, Healy, & Romero, 2000).

המחקר מצביע גם על כך שכאשר אנשים חווים ירידה בהערכתם העצמית, יש יותר סיכוי שהם יביעו דעות קדומות. נטיה זו הודגמה בניסוי שגרם לשינוי בהערכה העצמית של סטודנטים ע"י כך שהם קיבלו משוב מזויף לאחר מבחן משכל (Fein & Spencer, 1997). על בסיס מקרי, למחצית מהסטודנטים נאמר שציונם במבחן נמצא ב-10% העליונים של האוניברסיטה שלהם ולמחצית האחרת של הסטודנטים נאמר שציונם במבחן הוא מתחת לממוצע. לאחר מכן, במה שנראה כמחקר שאינו רלבנטי לשלב הקודם, הסטודנטים התבקשו להעריך מועמדת למשרה, שהוצגה כיהודיה או כאיטלקיה. התוצאות הראו, שסטודנטים שספגו מכה להערכתם העצמית, העריכו את המועמדת באופן שלילי יותר כאשר היא הוצגה כיהודיה מאשר כאיטלקיה. בקרב סטודנטים שקיבלו משוב חיובי על מבחן המשכל, לא נמצא הבדל בהערכות המועמדים. יתר על כן, הסטודנטים שקיבלו משוב שלילי על המשכל שלהם, הראו עליה בהערכתם העצמית לאחר שהמעייטו בערכה של המועמדת היהודיה. כלומר, ע"י פגיעה במועמדת היהודיה, הם העלו את הערכתם העצמית.

השלכה מצערת של מחקר זה היא, שעבור אנשים מסוימים, דעות קדומות מהוות אמצעי לשימור ההערכה העצמית שלהם. יחד עם זאת, בקשר בין דעות קדומות וההערכה העצמית טמון מסר שנותן מקום לתקווה: יתכן שאפשר להפחית דעות קדומות בעזרת משהו פשוט כמו זריקת עידוד להערכה העצמית. Fein and Spencer (1997) מצאו זאת בניסוי המשך לניסוי שלהם שתואר קודם לכן. בניסוי שני, דעות קדומות אנטי-יהודיות נעלמו לאחר שהסטודנטים העלו את הערכתם העצמית ע"י כתיבה של מספר פסקאות על משהו בעל ערכיות גבוהה בעינם. מכאן, שאמצעי אחד יעיל להפחתת דעות קדומות עשוי להיות פניה אל המקורות לחוסר-ביטחון הנמצא בבסיס הדעה הקדומה.

יחוסים סיבתיים

דעות קדומות קשורות באופן הדוק לדרך שבה חברי קבוצות פנים וחוז' מסבירים כל אחד את התנהגות רעהו. הסברים אלה, המכונים בפסיכולוגיה "יחוסים סיבתיים", הם גם סימפטום וגם מקור של דעות קדומות. אם, לדוגמא, היותה של אם חד-הורית חסרת בית, מיוחס לגורמים תכונתיים כמו עצלנות, אופי חלש, או חוסר יכולת, הרי שדעות קדומות כנגד אמהות חד-הוריות, קרוב לוודאי שיתמידו. לעומת זאת, אם היותה של אם חד-הורית חסרת בית, מיוחס לגורמים מצביים, כמו פיטורים עקב קיצוצים במקום עבודתה, או אלימות של בן-זוגה, הרי שדעות קדומות כנגד אמהות חד-הוריות לא תיכנסנה לתמונה, ויתכן אפילו שהן תפחתנה. כאשר מדובר בדעה קדומה, הבעיה היא שאנשים לעתים קרובות מחמירים ביחוסיהם, כאשר מדובר בהתנהגותם של חברי קבוצת חוץ. הם עושים זאת לפחות בשלוש דרכים:

יחוסים של עולם צודק בתוך עולם בלתי-צודק

במצבים רבים יחוסים סיבתיים הולכים באופן סמוי, אחר אידיאולוגיה של "עולם צודק" המניחה שאנשים מקבלים מה שמגיע להם וראויים למה שהם מקבלים (Lerner, 1980; Montada & Lerner, 1998). לדוגמא, אנשים המחזיקים באמונות של עולם צודק, יאשימו אנשים עניים יותר מאחרים, בהתרוששותם, ובמידה כלשהי יאשימו יותר את הנשים על כך שהוכו או נאנסו (Cowan & Curtis, 1994; Cozzarelli, Wilkinson, & Tagler, 2001; Schuller, & Olson, 1994). הקושי ביחוסים אלה נובע מכך שהעולם אינו תמיד צודק. אנשים מוצאים את עצמם לעתים קרובות בנסיבות בלתי-הוגנות, אם בשל נסיבות הולדתם או בשל היקלעות מקרית לתוכן, או ע"י גורמים שהם מעבר לשליטתם. במקרים כאלה, האידיאולוגיה של עולם צודק ממעיטה בחשיבותם של הגורמים המצביים, ואומרת בעצם, שמקור הבעיה של אי-צדק חברתי אינו טמון בחברה אלא בקורבנות של הדעות הקדומות.

טעות היחוס הבסיסית

בנוסף לאמונות בעולם צודק, יש לאנשים נטיה יותר כללית לייחס התנהגות לגורמים תכונתיים. אפילו כאשר התנהגויות נגרמות באופן ברור לחלוטין ע"י גורמים מצביים, אנשים יעדיפו לפעמים הסברים תכונתיים. זוהי טעות בשיפוט הידועה בשם "טעות היחוס הבסיסית" (Ross, 1977). לדוגמא, באחד המחקרים המוקדמים ביותר שהתפרסמו בנושא, הוצג למשתתפים מאמר שנכתב ע"י מישהו שאולץ באופן גלוי לנקוט בעמדה מסוימת, או ע"י מישהו שהיתה לו בחירה חופשית לגבי העמדה שנקט במאמר (Jones & Harris, 1967). אפילו כאשר נאמר למשתתפים במפורש שמחבר המאמר הוכרח לנקוט בעמדה מסוימת, הם נטו להאמין שהמחבר באמת החזיק בעמדה זו. בתחום הדעות הקדומות, אליוט אהרונסון, טימוטי וילסון ורובין אקרט (2002, עמ' 481), מציעים דוגמא לטעות היחוס הבסיסית בפעולה:

כאשר היהודים הוגלו לראשונה ממולדתם, לפני כ-2500 שנה, הם לא הורשו להיות בעלים של קרקע או להיות בעלי-מלאכה באזורים החדשים בהם הם התיישבו. כדי למצוא פרנסה, הם פנו בחלקם לעיסוק של הלוואת כספים, שהיה אחד מהעיסוקים המעטים שאליהם היתה ליהודים גישה נוחה. למרות שבחירה זו של עיסוק היתה תוצר לוואי מקרי של חוקים מגבילים, היא הובילה ליחוס תכונתי לגבי היהודים והוא: היהודים התעניינו רק בעיסוק בכסף ולא בעבודה מכובדת, כגון חקלאות. הסטרייטיפ התכונתי הזה תרם רבות לתוצאות הברבריות של האנטישמיות באירופה של שנות ה-30 וה-40, והוא התמיד אפילו כאשר היתה הוכחה ברורה הסותרת את הסטרייטיפ, כאשר הוקמה מדינת ישראל, שבה היהודים עבדו את האדמה והפריחו את השממה.

טעות היחוס הסופית

תומס פטיגרו (1979) לקח את הרעיון של "טעות היחוס הבסיסית" צעד אחד קדימה, והציע ש"טעות היחוס הסופית" מתרחשת כאשר חברי קבוצת הפנים (1) מייחסים התנהגות שלילית של חברי קבוצת החוץ לגורמים תכונתיים (יותר מאשר היו עושים זאת לגבי התנהגות זהה של חברי קבוצתם) ו- (2) מייחסים התנהגות חיובית של חברי קבוצת החוץ לאחד או יותר מן הגורמים הבאים: (א) צרוף מקרים או מקרה חריג, (ב) מזל או יתרון יחודי, (ג) מוטיבציה גבוהה ומאמץ ו- (ד) גורמים מצביים. אמת-מידה כפולה זו של היחוסים, מונעת למעשה מחברי קבוצת החוץ להשתחרר מהדעות הקדומות נגדם, מכיון שפעולותיהם החיוביות מוסברות ע"י תירוצים שונים, ובכשלונותיהם או בחסרונותיהם משתמשים כדי לנגח אותם. למרות שסיכום המחקרים נותן תמונה מעורבת, הרי שבאופן כללי הם תומכים בנתוחו של פטיגרו (Hewstone,)

1990). לדוגמא, במחקר אחד נמצא שסטודנטים לבנים נוטים לפרש "דחיפה" כהתנהגות אלימה, וגם נוטים להסביר אותה כתכונתית, כאשר דחיפה כזו מבוצעת ע"י אדם שחור בהשוואה למקרה בו היא מבוצעת ע"י אדם לבן (Duncan, 1976). במחקר אחר נמצא שמשותפים הינדים נטו לעשות יחוסים תכונתיים עבור התנהגויות שליליות יותר מאשר להתנהגויות חיוביות, כאשר המתנהג היה מוסלמי, אבל הראו גישה הפוכה כאשר המתנהג היה הינדי (Taylor & Jaggi, 1974). בנוסף, סיכום של 58 ניסויים שונים מצא שכאשר מדובר במטלות הנחשבות באופן מסורתי לגבריות, הצלחות של גברים יוחסו (יותר מאשר הצלחות של נשים), ליכולת. לעומת זאת, כשלונות של גברים באותן מטלות, יוחסו (יותר מאשר כשלונות של נשים) למזל או להעדר מאמץ (Swim & Sanna, 1996).

צורות עדינות של דעות קדומות

כפי שסקירה קצרה זו הראתה, השורשים של הדעות הקדומות הם רבים ושונים. כמה מהשורשים העמוקים ביותר והנחקרים ביותר כוללים גורמי אישיות כגון סמכותנות ימנית ואוריינטציה לשליטה חברתית; גורמים קוגניטיביים כגון הנטיה האנושית לחשוב בקטגוריות, גורמים הנעתיים כגון הצורך בהערכה עצמית, וגורמים חברתיים כגון יחוסים מחמירים מצד חברי קבוצות פנים להתנהגויות של חברי קבוצות חוץ. המחקר על גורמים אלה מציע שעמדות שהן דעות קדומות אינן רק נחלתם של אנשים מעטים שיש להם בעיות פתולוגיות או שהולידו אותם שולל. דעות קדומות הן תולדה של תפקוד אנושי נורמלי, וכל האנשים לוקים בהן במידה זו או אחרת.

למרות זאת, יש גם סיבה לאופטימיות. כאשר מסתכלים בפרספקטיבה היסטורית, אין ספק בכך שמתחים אלימים של דעות קדומות ואפליה, נמצאים בירידה. הימים של גרמניה הנאצית והשוואה, של עבדות חוקית, של מקרי לינץ' ע"י הקו-קלוקס-קלאן, עברו מן העולם. בטלו הימים שבהם רוב נשי העולם לא יכלו להצביע או להחזיק במשרה פוליטית. בארצות רבות, רב-תרבותיות ושונות מאומצים באופן נרחב הרבה יותר מאשר אי-פעם. ראייה לדבר, הפופולריות מרקיעת השחקים של מוסיקה עולמית ואמנות הבישול הבינלאומית; של היסטוריה תרבותית וחגיגות מורשת; וכן זכויות אזרח רבות יותר עבור אוכלוסיות שהיו מתויגות שנים ארוכות כמו אנשים עם מוגבלויות, קבוצות צבעוניות של ילידים, הומואים, לסביות, דו-מיניים ואנדרוגינוסים.

בתגובה לשינויים אלה, חוקרים בפסיכולוגיה, החלו לשים לב לגילויים יותר מעודנים של דעות קדומות מאשר לצורות הבוטות שלהן (Crosby, Bromley, & Saxe, 1980; Page, 1997). מעבר זה, אין פירושו שביטויים מסורתיים של דעות קדומות נעלמו. משמעותו היא שלעמים קרובות קשה לזהות את הצורות העדכניות של דעות קדומות, והמחזיקים בהן בעצמם לא תמיד מודעים לכך.

גזענות מעודנת

מאז שנות ה-70 נערכו מחקרים על מספר צורות של גזענות מעודנת הקשורות אחת לרעותה (ראה טבלה 3 המסכמת). המוקד העיקרי של מחקר זה עסק בדעות קדומות של לבנים כלפי אנשים שחורים, ולמרות שלכל צורה של גזענות מעודנת יש מאפיינים משלה, הרי שהתוצאות מצביעות בעקביות על אותו כיוון: אנשים לבנים מביעים דעות קדומות כנגד שחורים, כאשר אפשר להכחישן בצורה סבירה (הן לגבי עצמם והן לגבי אחרים).

מחקרים מצאו, לדוגמא, שמועמדים שחורים למשרות, ומועמדים שחורים למכללות, עשויים להיתקל בדעות קדומות כאשר האיכויות שלהם אינן ברורות, אבל לא כאשר האיכויות שלהם הן חזקות או חלשות באופן חד-משמעי (Dovidio & Gaertner, 2000; Hodson, Dovidio, & Gaertner, 2002). באופן דומה, במחקר על ציות לסמכות נמצא שמשותפים לבנים היפלו לרעה כאשר הם היו צריכים לבחור מועמדים לראיון, אבל רק כאשר בעל סמכות הורה להם

לעשות זאת - מצב בו יכלו להכחיש אחריות אישית או דעה קדומה (Brief, Dietz, Cohen, Pugh, & Vaslow, 2000). במחקר מטריד זה, כמחצית מהמשתתפים קבלו מכתב פיקטיבי מנשיא החברה שאומר:

הארגון שלנו מנסה להתאים את האפיונים של הנציגים שלנו לאפיונים של האוכלוסייה אליה הם ישלחו לעבוד. באיזור המסוים שאליו ישלח הנציג הנבחר על ידך, ישנם מעט אנשים שהם חברי קבוצות מיעוט. לכן, במצב מיוחד זה, אני מרגיש שזה חשוב שלא תשכור מישהו הממשיך לקבוצת מיעוט (עמ' 80).

משתתפים שקיבלו את ההודעה הזו, בחרו פחות ממחצית מספר המועמדים השחורים לראיון, שאותם בחרו המשתתפים שלא קיבלו הודעה כזו. השורה התחתונה היא: בתנאים של עמימות ייחוסית, המאפשרת לאנשים להראות כחסרי דעות קדומות, אפילו צורות "מעודנות" של גזענות גובות מחיר גבוה מבני מיעוטים השייכים לגזעים שונים.

טבלה 3. צורות של גזענות מעודנת

שם	מקורות עיקריים	תאור אפיונים עיקריים
גזענות סימבולית	Kinder & Sears (1981); McConahay & Hough (1976); Sears (1988)	גזענים סימבוליים דוחים גזענות בסגנון הישן אבל עדיין מביעים דעות קדומות באופן עקיף (לדוגמא, התנגדות למדיניות שעוזרת לבני מיעוטים מגזעים שונים)
גזענות דו-ערכית	Katz (1981)	גזענים דו-ערכיים חווים קונפליקט רגשי בין רגשות חיוביים ושליליים כלפי קבוצות גזעיות מתויגות
גזענות מודרנית	McConahay (1986)	גזענים מודרניים רואים את הגזענות כמשגה, אבל רואים את בני המיעוטים בני הגזעים השונים, כמציבים דרישות בלתי-הוגנות, או מקבלים יותר מדי משאבים
גזענות דוחה	Gaertner & Dovidio (1986)	הגזענים הדוחים מאמינים בעקרונות שיווניים, כמו שיויון בין הגזעים, אבל יש להם דחיה אישית מפני בני מיעוטים בני הגזעים השונים

סקסיזם מעודן

כשם שקיימת גזענות מעודנת, המחקר מראה שקיים גם סקסיזם מעודן. למשל, ג'נט סווים ועמיתיה (1995), תיעדו את המצאותו של "סקסיזם מודרני", שהיא צורה של דעה קדומה, שהיא אנלוגית ל"גזענות מודרנית" המופיעה בטבלה 3. בניגוד לסקסיזם המיושן, המתאר את הנשים כחסרות אינטליגנציה וחסרות יכולת, הסקסיזם המודרני מאופיין ע"י הכחשת העובדה שאפליה על בסיס של מין ממשיכה להוות בעיה, אנטגוניזם כלפי קבוצות של נשים, ואמונה שהממשלה והתקשורת מודאגים יותר מידי מהיחס לנשים.

מחקרים גם מלמדים שסקסיזם מאופיין ע"י דו-ערכיות הדומה למה שאירויין כץ (1981) תיאר בתיאוריה שלו על "גזענות דו-ערכית". על-פי פטר גליק וסוזן פיסק (1996, 2001), "סקסיזם דו-ערכי" כולל שני מרכיבים נפרדים אבל קשורים אחד לשני: (1) סקסיזם עיון, הכרוך ברגשות שליליים כלפי נשים; (2) סקסיזם נדיב, כלומר, אידיאולוגיה אבירית המציעה הגנה ואהדה לנשים המאמצות תפקידי מגדר מסורתיים. מכיוון שסקסיזם נדיב נראה באופן שטחי כיחס חיובי

יותר מאשר דעה קדומה, אפשר לא לשים לב אליו, או הוא יכול להיות מונצח אפילו ע"י הנשים בעצמן (Glick et al., 2000).

ברם, כמו במקרה של סטריוטיפים חיוביים, סקסיזם נדיב רחוק מלהיות בלתי-מסוכן. לא רק שהוא מגביל את החופש של נשים ומעודד אותן להיות תלויות בגברים, המצאותו בקרב נשים פירושו שנשים פועלות בו זמנית כאסירות וכסוהרות.

II. שימוש בסטראוטיפים

באופן עקבי עם חקר הדעות הקדומות, מחקרים פסיכולוגיים מצאו שהשימוש בסטריוטיפים הוא תהליך טבעי ומשותף לתרבויות בכל העולם. סטריוטיפים, כמו הכללות אחרות, משמשים לעתים קרובות כקיצורי דרך מנטליים, ואנשים מיישמים אותם במיוחד כאשר הם עסוקים או כאשר מסיחים את דעתם (Gilbert & Hixon, 1991). לדוגמא, במחקר אחד נמצא, שכאשר הסיחו את דעתם של סטודנטים במכללה ל-25 שניות בבקשה שיזכרו מספר בן 8 ספרות, הם נטו לזכור בשלב מאוחר יותר תכונות סטריוטיפיות של אדם אחר (Pendry & Macrae, 1994). אפשר להפעיל סטריוטיפים אפילו מחוץ למודעות ע"י דימוי או מילה המתחלפים במהירות, והקשורים לקבוצה המתויגת וכאשר הם מופעלים, סטריוטיפים כאלה יכולים להשפיע על עמדות ועל התנהגות (Greenwald & Banaji, 1995).

הטיות גלויות וסמויות

תחילתו של חקר הסטריוטיפים במחקרים של דניאל כץ וקנת בראלי (1933), שבו 100 סטודנטים באוניברסיטה התבקשו לציין את התכונות הכי אופיניות של 10 קבוצות חברתיות שונות. הסטודנטים הראו רמה גבוהה של הסכמה לגבי תכונותיהן של מספר קבוצות גזעיות ואתניות, כגון: שחורים (שתוארו כמאמינים באמונות טפלות ע"י 84% מהסטודנטים, וכעצלנים, ע"י 75% מהסטודנטים), ויהודים (שתוארו כערמומיים ע"י 79% מהסטודנטים).

מאז מחקרם של כץ ובראלי, פיתחו החוקרים מגוון רחב של טכניקות למדידת סטריוטיפים, ברם עם עלייתה של הגזענות המעודנת, קשה לומר האם הסטריוטיפים החברתיים פחתו במשך השנים, או שפשוט יש נטיה לא לבטא אותם בגלוי (Devine & Elliot, 1995; Lee, Jussim, & McCauley, 1995; Macrae, Stangor, & Hewston, 1996). משאלי דעת קהל הראו באופן כללי, ירידה בשימוש בסטריוטיפים גזעיים, אבל מחקר אחד מצא שכאשר שאלות הסקר נוסחו כדי למנוע מהמשיבים לחשוב שמצפים מהם לתגובה המייצגת "תקינות פוליטית", אנשים רבים הביעו הסכמה עם סטריוטיפים גזעיים (Plous & Williams, 1995). במחקר זה, רוב המשיבים אימצו לפחות הבדל סטריוטיפי אחד בין שחורים ללבנים ביכולת מלידה (למשל, לשחורים יש יכולת קצבית יותר מאשר ללבנים), וכמחצית המשיבים אימצו לפחות הבדל סטריוטיפי אחד בתחום האנטומיה (למשל, לשחורים יש גולגולת עבה יותר מאשר ללבנים).

בחלקו, משום שיש קושי בהערכה של אימוץ סטריוטיפים ע"י בני-אדם, החוקרים סומכים יותר ויותר על שיטות הערכה עקיפות. שיטות אלה שאולות באופן מובהק מהפסיכולוגיה הקוגניטיבית, והן מאפשרות לחוקרים לגלות מה אנשים חושבים בתנאים בהם נמנע מהם לפעול במטרה לעשות רושם חיצוני. ממצאים ממחקרים אלה מציעים שבנוסף לסטריוטיפים הגלויים שנמדדו ע"י כץ ובראלי, אנשים מפתחים הטיות "סמויות" שהן מחוץ למודעות שלהם. כלומר, אנשים מחזיקים בעמדות שהן דעות קדומות ובאסוציאציות סטריוטיפיות כלפי קבוצות מסוימות, מבלי שהם אפילו מודעים לכך (Banaji, Hardin, & Rothman, 1993; Fazio, Jackson, Dunton, & Williams, 1995; Gaertner & McLaughlin, 1983). למרות ההטיות הולכים ביחד, הרי שהשתים אינן זהות. לדוגמא, במחקר אחד ערכו תצפית על סטודנטים לבנים שעסקו באינטראקציה בין-גזעית. נמצא שהעמדות הגלויות שלהם ניבאו הטיות גזעיות שהתבטאו בהתנהגותם המילולית ומאידך, עמדותיהם הסמויות ניבאו הטיות שהתבטאו בהתנהגותם הלא-מילולית (Dovidio, Kawakami, & Gaertner, 2002).

שליפה של הטיות סמויות

כיצד אפשר למדוד עמדות ואמונות סמויות, כאשר יתכן שאנשים עשויים אפילו לא לדעת שהן קיימות אצלם? אחת הדרכים השכיחות לעשות זאת היא להשתמש בטכניקה הניסויית הידועה בשם "הטרמה" (Priming) (Wheeler & Petty, 2001; Wittenbrinkl, Judd, & Park,) (1997). באופן טיפוסי, המשתתפים במחקרים אלה נחשפים למילה או דימוי חזותי, המביא להכרתם רעיונות או אסוציאציות הקשורים למושא הדעות הקדומות (למשל, קבוצת מיעוט אתנית). לאחר מכן, כאשר הדעה הקדומה הסמויה או הסטריוטיפ כבר התעוררו, החוקרים יכולים להעריך את עוצמתם, תוכנם, והשפעתם על עמדות, אמונות והתנהגויות אחרות.

במחקר מוקדם בו נעשה שימוש בטכניקה זו, פטריציה דיוויין (1989), הטילה על סטודנטים במכללה, לצפות בצג בו אפשר היה להציג מלים במהירות כה גדולה עד שלא ניתן היה לזהותן. בתנאי נסויי אחד, הראו למשתתפים סידרה תת-ספית שבה 80% מהמילים היו קשורות באופן סטריוטיפי לאפרו-אמריקנים (למשל, ג'אז, קצב, אתלטיות, כדורסל, עבדות). בתנאי נסויי אחר, רק 20% מהמילים היו קשורות עם אפרו-אמריקנים. בשלב הבא, אנשים התבקשו לקרוא תרחיש קצר ולשפוט את פעולותיו של האדם המתואר בו. דיוויין מצאה שאנשים בתנאים של 80%, שבאופן בלתי-מודע להם הוטרמו באופן חזק במילים סטריוטיפיות ביחס לאפרו-אמריקנים, שפטו בשלב מאוחר יותר את גיבור התרחיש באופן יותר עויין יחסית (בהתאמה עם ההפעלה הכללית של הסטריוטיפי ביחס לאפרו-אמריקנים). יתר על כן, הפעלה זו התרחשה ללא קשר לציון הגבוה או הנמוך שקבלו המשתתפים במדדים הגלויים של גזענות. ממצא זה ניתן ללמוד, שאפילו כאשר אנשים אינם מאמינים בסטריוטיפים גזעיים, הרי עצם הידיעה על הסטריוטיפים עלולה להספיק כדי לעורר אפליה.

אחת הטכניקות הפופולריות ביותר לחשוף הטיות סמויות הוא מבחן האסוסיאציות הסמויות (IAT) (Greenwald, Banaji, Rudman,) (Farnham, Nosek, & Mellot, 2002; Greenwald, McGhee, & Schwartz, 1998). מבחן זה הוא ממוחשב, ומודד באיזו מהירות אנשים יכולים לסווג מילים ודימויים חזותיים שונים, והוא בונה על העובדה שרובנו מזהים מילים ודימויים במהירות רבה יותר כאשר הם שייכים לקטגוריות הקרובות אחת לשנייה, מאשר במצב בו הם שייכים לקטגוריות שאין קשר ביניהן. למשל, אם אתה מקשר ספרנים לאינטליגנציה ולוחמי-שוורים לאלימות, אתה יכול לומר תוך חלקיק שנייה, שמילים נרדפות לאינטליגנציה כמו פיקח וחכם, נוגעות לקטגוריה הכפולה "ספרנים או אינטליגנציה", ומילים נרדפות לאלימות, כמו תוקפנות ואכזריות, נוגעות לקטגוריה הכפולה "לוחמי שוורים או אלימות". אבל מה יקרה אם נשנה את האלמנטים, ותישאל אם המילים פיקח או חכם נוגעות לקטגוריה הכפולה "ספרנים או אלימות", או לקטגוריה הכפולה "לוחמי-שוורים או אינטליגנציה"? במקרה כזה, ודאי יקח לך יותר זמן להתאים את המילים "פיקח" ו"חכם" עם הקטגוריה המכילה "אינטליגנציה", מכיוון שקטגוריות כפולות אלה מכילות אלמנטים שבאופן סטריוטיפי אינן מתייחסות אחת לשנייה. כך, ע"י השוואת המהירות שבה אנשים מכניסים לקטגוריות מילים ודימויים, מבחן ה-IAT מעריך בעקיפין עד איזו קירבה אנשים קושרים אלמנטים מסוימים אחד לשני. כדי לבחון סטריוטיפים גזעיים למשל, המבחן יכול להחליף את המילים ספרנים ולוחמי-שוורים, במילים שחורים ולבנים. בגרסה זו של המבחן, תגובות מהירות יותר ל"לבנים או אינטליגנציה" ו-"שחורים או אלימות" (בהשוואה ל"לבנים ואלימות" ו-"שחורים או אינטליגנציה"), עלולות להצביע על נוכחותו של סטריוטיפ סמוי.

במבחן האסוסיאציות הסמויות נעשה שימוש כדי למדוד מגוון של אסוסיאציות נסתרות, כגון סטריוטיפים גזעיים ומיניים, עמדות כלפי אנשים זקנים, והעדפות של מועמדים מסוימים למשרות פוליטיות (Greenwald, 2002). גם במחקר על הקבוצה המינימלית זוהו אסוסיאציות סמויות, כאשר

אנשים ללא ניסיון קודם עם הקבוצה בכל זאת נתנו אסוסיאציות חיוביות עם שמות של חברי קבוצת הפנים, ואסוסיאציות שליליות עם שמות של חברי קבוצת החוץ (Ashburn-Nardo, Voils, & Monteith, 2001). כמו לגבי מדדים אחרים של שימוש סמוי בסטרייטיפים, הציונים במבחן IAT נקשרו למדדים התנהגותיים של אפליה. למשל, במחקר אחד נמצא שסטודנטים לבנים עם ציוני IAT פרו-לבנים, בשלב מאוחר יותר התייחסו בצורה יותר חיובית לשותף לשיחה לבן בהשוואה לשותף לשיחה שחור. יחס זה הוערך ע"י שופטים בלתי-תלויים שצפו בסרט מוקלט של השיחות (McCConnell & Leibold, 2001).

התוצאות של שימוש בסטרייטיפים

לאחר שהופעלו, הסטרייטיפים יכולים להשפיע בעצמה רבה, על תפיסות חברתיות ועל התנהגות. למשל, במחקרים על הטרמה נמצא שכאשר סטודנטים במכללה, נחשפים למילים סטרייטיפיות ודימויים סטרייטיפיים המתייחסים לגיל הזיקנה, הרי שבשלב יותר מאוחר הם צועדים לאט יותר, ומבצעים מטלה של הכרת מילים באופן איטי יותר בהשוואה לקבוצת ביקורת (Bargh, Chen, & Burrows, 1996; Kawakami, Young, & Dovidio, 2002). באופן דומה, סטודנטים שעברו הטרמה ע"י חשיפתם לסטרייטיפים של "בריוני כדורגל", ענו באופן נכון על מספר קטן יותר של שאלות ידע כללי, בעוד שסטודנטים שנחשפו לסטרייטיפים של פרופסורים, ביצעו את המטלה בצורה יותר משופרת, בהשוואה לקבוצת ביקורת (Dijksterhuis & van Knippenberg, 1998). למרות שהסיבה לממצאים אלה אינה ברורה לחלוטין, נראה שכאשר מופעלים ייצוגים סטרייטיפיים של התנהגות, מופעלת גם ההתנהגות הרלבנטית עצמה (Wheeler & Petty, 2001).

בנוסף להשפעות של הטרמה, אנשים שלגביהם מופעלים סטרייטיפים עומדים בפני סבל שני והוא האיום שהתנהגותם אמנם תאשר סטרייטיפ שלילי. קלוד סטיל וחבריו הראו שסבל זה, המכונה "איום בסטרייטיפ" יכול ליצור חרדה ולפגוע בביצוע של מגוון מטלות (Steele, 1997). לדוגמה, סטודנטיות למתמטיקה המשתתפות במבחן קשה מראות ירידה בביצוע כאשר נאמר להן שהמבחן מגלה הבדלי מין ביכולת מתמטית (Spencer, Steele & Quinn, 1999). מחקר מעניין במיוחד באותו כיוון, מצא שכאשר גרמו לנשים שמוצאן אסיאתי להיות מודעות למוצאן האתני, הביצוע שלהן במתמטיקה השתפר (בהתאם לסטרייטיפ שהאסיאתים טובים במתמטיקה), אבל כאשר גרמו להן להיות מודעות למינן, הביצוע שלהן במתמטיקה ירד (Shih, Pittinsky, & Ambady, 1999). דפוס דומה נמצא בקרב ילדים צעירים: כאשר גרמו לילדות אסיאתיות להיות מודעות למוצאן האתני (ע"כ שביקשו מהן לצבוע תמונה של ילדים אסיאתיים האוכלים באמצעות מקלות אכילה), הביצוע שלהן במתמטיקה השתפר, אבל כאשר גרמו להן להיות מודעות למינן (ע"י צביעת תמונה של ילדה עם בובה), הביצוע שלהן במתמטיקה ירד (Ambady, Shih, Kim, & Pittinsky, 2001).

שימוש בסטרייטיפים בקרב ילדים

הפגיעות של ילדים לאיומי סטרייטיפ, משמעותו שסטרייטיפים נלמדים בשלב מוקדם בחיים. כמה "מוקדם" הוא "מוקדם"? מחקרים אחדים הבחינו בהטיה של קבוצת פנים, בקרב ילדים בני 3 או 4, ובהתפתחות של שימוש בסטרייטיפים גזעיים ומיניים מיד לאחר מכן (Aboud, 1988; Cameron, Alvarez, Ruble, & Fuligni, 2001; Martin, Wood, & Little, 1990). מחקר ישראלי אחד, אפילו תיעד דעה קדומה כלפי ערבים בקרב ילדים צעירים בני שנתיים וחצי (Bar-Tal, 1996). למרות שקשה להאמין שילדים מסוגלים להבחין בין קבוצות חברתיות בגיל כה צעיר, מחקר על הכרה במין האדם מצא שילדים, באופן טיפוסי, מתחילים ליצור קטגוריות חברתיות תוך השנה הראשונה לחייהם. תינוקות יכולים לעתים קרובות להבחין בין פרצופים של גבר ואשה בגיל 9 חודשים, ולפעמים אפילו בגיל 5 חודשים (Leinbach & Fagot, 1993).

ישנן גם הקבלות ישירות בתכנם של סטרייטיפים המוחזקים בידי ילדים ומבוגרים. ברברה מורונגיליו ועמיתה, הראו זאת באופן משכנע בשני מחקרים על סטרייטיפים מיניים (מחקר אחד בהשתתפות מבוגרים ומחקר שני עם ילדים). במחקר הראשון, אמהות צפו בסרט וידיאו שבו הראו ילד העוסק בהתנהגויות שיש בהן נטילת-סיכון, והתבקשו (1) לעצור את הסרט ברגע שבו הן מתערבות באופן נורמלי בהתנהגותו של הילד (2) להגיד מה שהן היו אומרות באופן נורמלי לילד שלהן לו היה במצב כזה (Morrongilo & Dawber, 2000). בהתאם לסטרייטיפ המיני של ילדות הזקוקות להגנה, הממצאים הצביעו על כך שאמהות לילדות עצרו את הסרט מהר יותר ולעיתים קרובות יותר, מאשר אמהות לילדים. יתר על כן, אמהות לבנות השמיעו יותר אזהרות לגבי הסיכון שבפציעה, בעוד שאמהות לבנים יותר עודדו התנהגות של נטילת-סיכון. הטיה מינית זו דומה לממצא שאמהות נותנות אומדן חסר של יכולת הזחילה של תינוקות-בנות, ונותנות אומדן-יתר של יכולת הזחילה של תינוקות-בנים, למרות שבמציאות לא קיימים הבדלים כאלה (Mondschein, Adolph, & Tamis-LeMonda, 2000).

למרות שממצאים אלה מביכים עבור אמהות, אין סיבה להניח שבקרב אבות הממצאים יהיו שונים. עשרות שנים של מחקר תיעדו סטרייטיפים מיניים בקרב נשים וגברים כאחד (Swann, Langlois, & Gilbert, 1999; Tavis, 1992). אבל מה קורה אצל ילדים? במחקר נוסף מצאו מורונגיליו ועמיתה, שילדים בגילים 6-10 מחקים את המבוגרים, בהציגם את אותו סטרייטיפ של ילדות כחשופות לפגיעה (Morrongiello, Midgett, Stanton, 2000). בניסוי זה הוצגו לילדים ציורים של ילדה או ילד העוסקים באחת מארבע פעילויות של משחק. במחצית מהציורים, נראה ילד מחייך בביטחון, ובמחצית האחרת נראה הילד דרוך וזהיר. בנוסף, כל פעילות הוצגה באחת מארבע דרכים: כהתנהגות שאינה מסוכנת, סיכון נמוך, סיכון בינוני או סיכון גבוה (ראה תרשים 3). לדוגמא, בסדרה אחת מראים ילד היושב בבטחה על נדנדה (אין סיכון), יושב על נדנדה כשהוא אוהז בידו פחית משקה (סיכון נמוך), מתכופף כאשר רגליו על הנדנדה (סיכון בינוני), או עומד על הנדנדה כאשר נעליו אינן שרוכות (סיכון גבוה). בסך הכל, לכל משתתף במחקר הראו 64 ציורים (4 פעילויות 4 X רמות של סיכון 2 X הבעות פנים 2 X המין של הילד המצוייר = 64 ציורים), והוא התבקש למיין את הציורים על פי מידת הסיכון להפגעות שיש בהתנהגות. התוצאות: בנות ובנים נטו לדרג את הסיכון להיפגע כגדול יותר עבור ילדות מאשר עבור ילדים, למרות שבמציאות ילדים חווים יותר פגיעות מאשר ילדות.

סטרייטיפים בתקשורת

אחד מהמקומות העקריים מהם ילדים ומבוגרים לומדים סטרייטיפים הם אמצעי התקשורת ההמוניים. נתוחי תוכן מצאו שפרסומות, תכניות טלביזיה, סרטים ואמצעי תקשורת אחרים, רוויים בסטרייטיפים גזעיים ומיניים (Entman & Rojecki, 2000; Furnham & Mak, 1997; Plous & Neptune, 1999). למרות שקשה להעריך את ההשפעה המצטברת של הסטרייטיפים הללו, עצם הנפח של הפרסום מצביע על כך שאנשים רבים נחשפים לסטרייטיפים על בסיס יום-יומי. פרסומות תופסות כ-60% משטח העיתונים, 52% מעמודיהם של כתבי העת, 18% מזמן השידורים ברדיו, ו-17% משידורי הטלביזיה בזמן צפית השיא (Collins & Skover, 1993).

מחקרים מצביעים על כך שפרסומות אלה משפיעות באופן עמוק על הצורה בה אנשים תופסים ומתייחסים איש לרעהו. לדוגמה, ניסוי אחד מצא, שבהשוואה לקבוצת ביקורת, מראיינים גברים שצפו בפרסומות מיניות בטלביזיה שפטו לאחר מכן מועמדת למשרה כפחות מוכשרת, זכרו פחות מידע ביוגרפי המתייחס אליה, וזכרו יותר פרטים על הופעתה החיצונית (Rudman & Borgida, 1995). מחקר אחר מצא שבקרב ילדים שגדלו בקהילה בה אין טלביזיה היו פחות תפיסות תואמות-מין מאשר בקרב ילדים שגדלו בקהילות דומות שיש בהן טלביזיה, וכן שעמדות תואמות-מין התגברו כאשר הוכנסה הטלביזיה לקהילה (Kimball, 1986). במחקר נוסף, נשים שהיו חשופות לפרסומות בהן הוצגו תפקידי-מין בצורה הפוכה למקובל, הראו בשלב מאוחר יותר בטחון עצמי ועצמאות בשפוטיהן (Jennings, Geis, & Brown, 1980). מחקרים אלה ועוד רבים אחרים מתעדים את השפעת הפרסומות על תפיסה חברתית והתנהגות.

מלבד הפרסומות, קיימת השפעה רבה מאד של סטריוטיפים המבוססים על אמצעי תקשורת אחרים. למשל, המחקר הראה ש:

- צופי טלביזיה לבנים שצפו בתיאור קומי סטריוטיפי של אנשים שחורים, נוטים, בשלב מאוחר יותר, לשפוט נאשם שחור כאשם בתקיפה (Ford, 1997).
- גברים שצפו בסצנות מסרטים בהן נשים מוצגות כחפצים, נטו לאחר מכן להאמין שקורבן אונס בפגישה בין גבר לאישה בעצם נהנתה ו"קיבלה את מה שרצתה" (Milburn, Mather, & Conard, 2000).
- אנשים שצפו בסרטי וידאו מוסיקליים בהם נשים מוצגות כחפצים דרגו נשים כיותר מיניות ונכנעות, כאשר הן מגיבות לסימני החיזור של הגברים.
- גברים הטרוסקסואליים, המסתכלים בנשים מושכות בכתבי-עת של ארוטיקה, מדרגים את בנות זוגם כפחות מושכות (Kenrick, Gutierrez, & Goldberg, 1989).

במקרים רבים, ההשפעות המיידיות של הפעלת סטריוטיפים נעלמות לאחר מספר דקות, אבל ללא קשר למשכן של ההשפעות הללו, כל הפעלה כזו מחזקת חשיבה סטריוטיפית בטווח הארוך. בנוסף, יש ראיות לכך, שכאשר כבר הופעל סטריוטיפ פעם אחת, אפשר להפעילו מחדש ע"י משהו פשוט כמו אי הסכמה עם מישהו החבר בקבוצה שכלפיה השתמשו בסטריוטיפ, ואם מביאים זאת למודעות לעתים קרובות הרי שסטריוטיפים אלה נעשים נגישים באופן כרוני (Ford, Kunda, Davies, Adams, & Spencer, 2002; 1997). כך, למרות שסטריוטיפים שמקורם באמצעי התקשורת עשויים להראות כבלתי מזיקים כאשר חושבים על כל אחד מהם בנפרד, ההשפעה המצטברת שלהם לאורך זמן יכולה להיות ממשית.

סטראוטיפים שמקורם בהתנסות ישירה

סטריוטיפים נלמדים לא רק מאמצעי התקשורת ההמוניים אלא גם מהתנסות ישירה. למרות שסטריוטיפים מסוימים מעוגנים בקרקע המציאות (לדוגמה, זה נכון שבממוצע גברים יותר תוקפניים מנשים), הרי שסטריוטיפים רבים הם עיוותים הצומחים מדרכי מחשבה, שבהקשר אחר היה אפשר לקרוא להם "הסתגלותיים". כדי להדגים זאת, נסו את התרגיל הבא: הסתכלו סביבכם למשך 5 או 10 שניות, ותבחנו כל מה שנמצא בסביבתכם. לאחר שצפיתם באופן מדויק ככל האפשר במה שמסביבכם, עצמו את עיניכם ונסו להיזכר בכל מה ששמתם אליו את לבכם. אל תמשיכו לקרוא עד אשר הקדשתם מספר דקות כדי לנסות את התרגיל.

במה הצלחתם להיזכר ממה שראיתם? אם אתם כמו רוב האנשים, הרי הפריטים אליהם שמתם לב, הם הדברים הבולטים בסביבה, דהיינו עצמים שהיו בולטים, גדולים, צבעוניים או מושכים תשומת לב בדרך כלשהי. כאשר אנו צופים בסביבה, איננו נותנים משקל שווה לכל אלמנט. במקום זאת, אנו מאד בררניים. בלי להיות אפילו מודעים לכך, באופן אוטומטי אנו מסננים מה שאנחנו רואים, כך שאנו נותנים את המשקל הגדול ביותר לאותו משהו הבולט ביותר.

באופן נורמלי, סוג זה של סינון אוטומטי מאוד מועיל. לאחר ככלות הכל, למה יותר חשוב לשים לב, למכונת המתקרת אלינו או לחצץ שנמצא לאורך הכביש? כמו שהדברים מתרחשים בחשיבה בקטגוריות, התמקדותנו בגירויים בולטים מאפשרת לנו לעבד כמות גדולה של מידע באופן יעיל. יחד עם זאת, שוב כמו בחשיבה בקטגוריות, התמקדותנו בגירויים בולטים, יכולה להוביל לעיוותים שיטתיים בתפיסה, ולעתים לדעות קדומות ושימוש בסטרייטיפים.

ניסוי של לורן צ'פמן (1967), מראה כיצד בולטות יכולה לעוות שיפוט של בני-אדם. צ'פמן הקרין על מסך לפני המשתתפים במחקר, סדרות של זוגות מילים, כגון בשר חזיר-נמר. לדוגמא, בסדרה טיפוסית, המילה שהופיעה בצידו השמאלי של המסך היתה: בשר חזיר, אריה, פריחה או סירה. המילה שהופיעה בצידו הימני של המסך היתה ביצים, נמר או מחברת. צ'פמן איזן את זוגות המילים כך, שכל מילה מהצד השמאלי, הופיעה מספר שווה של פעמים עם כל מילה מהצד הימני. אף על פי כן, מצא צ'פמן, שכאשר בקשו את המשתתפים לאמוד את שכיחותם של זוגות המילים, הם דווחו על כך שראו מתאמים מדומים. למשל, אנשים העריכו שכאשר המילה "בשר חזיר" הופיעה בצד שמאל, המילה "ביצים" הופיעה יחד איתה בממוצע 47% של הפעמים. באופן דומה, המשתתפים חשבו שכאשר המילה "אריה" הופיעה בצד שמאל, המילה "נמר" היתה זאת שהופיעה יחד איתה בשכיחות הגבוהה ביותר.

למרות שמתאמים מדומים יכולים להתרחש מסיבות שונות, אלמנט מפתח אחד להסבר התופעה הוא שישנם זוגות מילים אופייניים שאותם זוכרים טוב יותר מאשר זוגות אחרים (Hamilton, Dugan, & Troler, 1985; Mullen & Johnson, 1990). במקרה של מחקרו של צ'פמן, בלטו זוגות מסוימים של מילים מכיון שהיה יחס של קירבה ביניהן. למרות זאת, המובחנות גדלה גם כאשר ארועים נדירים או תכונות נדירות מזווגים אחד עם השני, תוצאה שיכולה לפעמים להוביל לשימוש בסטרייטיפים.

קשר זה הודגם בניסוי בו הוצגו בפני המשתתפים פסקאות קצרות המתארות התנהגות של יחידים השייכים לאחת משתי קבוצות: "קבוצה א" או קבוצה "ב" (Hamilton & Guilford, 1976). בקבוצה א' היו פי שנים חברים מאשר בקבוצה ב', אבל הפרופורציה של התנהגויות רצויות ושאין רצויות שהוצגה בפסקאות היתה זהה בתוך כל קבוצה. בערך ב- 70% מהפעמים תיארו הפסקאות התנהגות רצויה (לדוגמא, ביקור חבר חולה בבית-החולים), ובערך ב- 30% מהפעמים תיארו הפסקאות התנהגות שאינה רצויה (לדוגמא, תמיד מדבר על עצמו ועל בעיותיו). במלים אחרות, הפסקאות הבלתי שכיחות ביותר, (שהן גם הבולטות ביותר) תיארו התנהגויות בלתי רצויות מצידה של קבוצת המיעוט (קבוצה ב').

טבלה 4: דוגמאות למתאם מדומה

תוכן הפסקאות	קבוצה א'	קבוצה ב'	סה"כ
התנהגויות רצויות	18 (67%)	9 (33%)	27 (100%)
התנהגויות בלתי רצויות	8 (67%)	4 (33%)	12 (100%)
התנהגויות רצויות	17.5 (65%)	9.5 (35%)	27 (100%)
התנהגויות בלתי רצויות	5.8 (48%)	6.2 (52%)	12 (100%)

הערה: טבלה זו מבוססת על נתונים ממחקרם של Hamilton & Guilford (1976). למרות שרק 4 מתוך 12 ההתנהגויות הבלתי-רצויות יוחסו לקבוצה ב' (קבוצת המיעוט), מאוחר יותר המשתתפים זכרו יותר התנהגויות בלתי-רצויות שמקורן בקבוצה ב' (ממוצע = 6.2) מאשר כאלה שמקורן בקבוצה א' (ממוצע = 5.8).

בתנאים אלה, ניתן אומדן-יתר מובהק, לגבי התנהגויות בלתי-רצויות של קבוצת המיעוט. כפי שאפשר לראות במספרים המודפסים בספרות בולטות בטבלה 4, המשתתפים זכרו ש- 52% מההתנהגויות הבלתי-רצויות מקורן בקבוצה ב', למרות שהאחוז הממשי שלהן היה רק 33%.

יתר על כן, מחקר עוקב הראה שמתאם מדומה מסוג זה בולט במיוחד כאשר בזוגות המובחנים מדובר בהתנהגות שלילית, והם עקביים עם סטריוטיפים קיימים (Hamilton & Rose, 1980; Mullen & Johnson, 1990). במקרים כאלה, הבולטות של הזוגות הבלתי-רגילים יכולה לחזק בעצמה רבה סטריוטיפים של המיעוט.

סטריאוטיפים המנציחים את עצמם

לאחר שהסטריאוטיפים כבר נלמדו, בין אם מאמצעי התקשורת, בני משפחה, התנסות ישירה, או מכל מקום אחר, הם לפעמים מקבלים חיים משל עצמם ונהפכים ל"סטריאוטיפים המנציחים את עצמם" (Skrypnek & Snyder, 1980). כפי שנאמר קודם לכן, דרך אחת שבה הדבר יכול להתרחש היא ע"י כך שאנשים מתנסים באיום סטריוטיפי הגורע מהביצוע שלהם. סטריוטיפים יכולים להנציח את עצמם גם כאשר גורמים לאנשים שלגביהם קיים סטריוטיפ לחוש שהם במבוכה או שיש להם איזשהו חיסרון. לדוגמא, במחקר על הפיכה עצמית לחפץ, נמצא שכאשר נשים השתתפו במבחן קשה במתמטיקה לבושות בבגד-ים, הישגיהן במבחן היו נמוכים יותר בהשוואה לנשים שלבשו בגדים רגילים. לעומת זאת, בקרב גברים לא היתה ירידה כזו בהישגים (Fredrickson, Roberts, Noll, Quinn, & Twenge, 1998). אפילו הטרמה תת-סיפית יכולה להוביל לסטריוטיפים המנציחים את עצמם. למשל, כאשר אנשים שגילם מעל 60 נחשפים באופן תת-סיפי למילים כמו סניילי, חסר יכולת, ואלצהיימר, הם מראים סימנים של אובדן זכרון (Levy, 1996).

בהדגמה דרמטית של הדרך שבה הטרמה יכולה להוביל לסטריוטיפים המנציחים את עצמם, מרק צ'אן וג'ון בארג' (1997) חשפו באופן תת-סיפי סטודנטים לבנים לפרצופים שחורים או לבנים שנלקחו מכתבי-עת פופולריים. לאחר מכן, כאשר כבר הופעלו הסטריוטיפים הגזעיים באופן סמוי, הסטודנטים צורפו (כל אחד לחוד) לסטודנט לבן אחר שלא נחשף כלל לפרצופים, והזוג הזה התבקש לשחק ביחד משחק כלשהו. התוצאות הראו ש- (1) בהשוואה לסטודנטים שעברו הטרמה עם פרצופים לבנים, סטודנטים שעברו הטרמה עם פרצופים שחורים הראו יותר עוינות במשך המשחק (עקבי לסטריוטיפים הגזעיים הנוגעים לעוינות של השחורים). (2) עוינות זו בתורה, הובילה את אותו סטודנט שלא נחשף כלל לפרצופים, להגיב בעוינות גדולה יותר. המסקנה המטרידה היא: הסתכלות פשוטה בפרצופים שחורים, יכולה לגרום להטרמה אצל אנשים לבנים, כך שהם יתנהגו באופן שיעורר עוינות מצד אנשים שחורים.

הדינמיקה של הנצחה עצמית תועדה גם בתחום האינטראקציות בין נשים לגברים. הניסוי הידוע ביותר בנקודה זו פורסם ע"י מרק סניידר, אליזבט טאנק ואלן ברשייד (1977). במחקר זה, הקליטו זוגות של גברים ונשים במשך עשר דקות, כאשר הם מנסים להכיר איש את רעותו דרך הטלפון. (פסי הקול של הגברים והנשים הוקלטו באופן נפרד לצורך הנתוח שנערך בשלב מאוחר יותר). ללא ידיעת הנשים, לפני שהתחילו בשיחה, קיבלו הגברים באופן אקראי תמונת אישה אחת מתוך שמונה, שהיא כביכול זו שהם אמורים לשוחח עמה, כדי שתהיה להם "תמונה מנטלית של האדם אליו הם מדברים". במציאות, ארבע תמונות היו של נשים שדורגו קודם לכן כמאוד מושכות, וארבע תמונות היו של נשים שדורגו קודם לכן כלא-מושכות. כפי שניתן לצפות, כאשר שופטים בלתי-תלויים הקשיבו יותר מאוחר לפס הקול של הגברים בשיחות אלה, נמצא שגברים שחשבו שהם מדברים עם אישה מושכת דורגו כיותר חברותיים, חמים מבחינה מינית, מתירניים, מוחצנים ובעלי הומור, בהשוואה לגברים שחשבו שהם מדברים עם אישה לא-מושכת. הדרוגים של פס הקול של הנשים היו יותר מעניינים. כפי שניתן לשער, בתגובה להבדלים בהתנהגות הגברים, נשים שמתחילה נתפסו כמושכות, נשמעו באופן ממשי כיותר מושכות באופן סטריוטיפי מאשר נשים שנתפסו מלכתחילה כלא-מושכות, למרות שהמושג המוקדם של בן זוגן הגברי נקבע באופן מקרי, ולא היה לכך כל קשר למידה שבה הנשים הללו היו באמת מושכות. מה שעושה את הממצאים האלה לראויים לתשומת לב הוא, שהאמונות של הגברים השפיעו על התנהגות הנשים באופן כל כך חזק עד שמאזינים חיצוניים שלא ידעו מאומה על השערות המחקר או על מידת המשיכה של הנשים, יכלו לשמוע את ההבדל.

הפחתת שימוש בסטריאוטיפים

כפי שראינו מהסקירה עד כה, סטריאוטיפים נלמדים בגיל מוקדם ויכולים להתנגד בעקשנות לשינוי. אפילו כאשר אנשים נתקלים בחבר של קבוצה כלפיה משתמשים בסטריאוטיפ שאיננו מתאים לסטריאוטיפ של הקבוצה, הרי שהם לעיתים קרובות ממשיכים לשמר את הסטריאוטיפ ע"י חלוקתו לטיפוסי משנה (Judd, Park, & Wolsko, 2000; Kunda & Olson, 1995; Richards & Hewstone, 2001; Weber & Crocker, 1983). לדוגמא, כאשר נתקלים ביהודי שהוא נדבן, אנשים שהם בעלי סטריאוטיפים אנטישמיים עלולים להבחין בין יהודים נדבנים לבין "יהודים תאבי ממון", ע"י יצירה של טיפוס משנה עבור "יהודים טובים". כתוצאה מהמיון לטיפוסי משנה, הסטריאוטיפים נעשים בלתי חזירים בפני ראיות הסותרות אותם.

למרות זאת, לא הכל אבוד. מחקרים מראים שאפשר להפחית סטריאוטיפים בהצלחה, ואפשר להפוך תפיסות חברתיות ליותר מדויקות כאשר מניעים אנשים לעשות כך (Fiske, 2000; Neuberg, 1989; Sinclair & Kunda, 1999). אחת הדרכים היעילות ביותר לעשות זאת היא להשתמש בהבנה (empathy). פשוט, ע"י לקיחת נקודת המבט של חברי קבוצת החוץ, ו"הסתכלות על העולם דרך עיניהם", אפשר להפחית באופן משמעותי את הטית קבוצת הפנים ואת נגישות הסטריאוטיפ (Galinsky & Moskowitz, 2000). המחקר גם מראה שאפשר להפחית איום סטריאוטיפי ע"י שינוי באוריינטציה. למשל, ניסוי מבטיח אחד מצא שכאשר עודדו סטודנטים אפרו-אמריקנים במכללה לחשוב על אינטליגנציה ככרת-שינוי ולא כקבועה, ציוניהם עלו והם דווחו על הנאה גדולה יותר מהתהליך החינוכי (Aronson, Fried, & Good, 2002).

אפשר לשנות אפילו סטריאוטיפים סמויים (Blair, 2002). במחקר על ההשפעות של דימוי מנוגד לסטריאוטיפ, אירן בלייר ועמיתה מצאו שסטריאוטיפים מיניים סמויים פחתו לאחר שאנשים הקדישו מספר דקות כדי לדמיין אישה חזקה (Blair, Ma, & Lenton, 2001). באופן דומה, נילנג'נה דסגופטה ואנתוני גרינוולד (2001) מצאו שהטיות פרו-לבנות הנמדדות ע"י מבחן האסוסיאציות הסמויות, פחתו לאחר שאנשים נחשפו לתמונות של שחורים-אמריקנים נערצים ואמריקנים-לבנים שנואים (לדוגמא, ביל קוסבי וטימותי מקווי). מחקר נוסף מצא שהטיות סמויות וגלויות כנגד שחורים פחתו לאחר שסטודנטים השתתפו בקורס סמסטריאלי על דעות קדומות וקונפליקט (Rudman, Ashmore, & Gary, 2001). כפי שמראים ממצאים אלה, סטריאוטיפים עלולים להיות שכיחים ומתמידים, אבל הם גם נתונים לשינוי כאשר אנשים עושים מאמץ להפחתתם.

III. אפליה

למרות שבארצות רבות העבירו חוקים בנושא זכויות האזרח במשך 50 השנה האחרונות, אפליה ממשיכה להיות בעיה רצינית ברחבי העולם, אפילו בארצות דמוקרטיות הדוגלות באידיאל השיוויון באופן מוצהר. למשל, הרי לכם מספר דוגמאות מתועדות של אפליה בארצות הברית:

- על פי סקירה של יותר ממאה מחקרים שנערכה ע"י המכון האמריקני לרפואה, אפליה תורמת לפערים בין הגזעים בטיפול רפואי ובשעורי תמותה גבוהים יותר בקרב קבוצות מיעוט ממחלות כמו סרטן, מחלות לב, סכרת ונשאות של H.I.V. (Smedley, Stithe & Nelson, 2002).
- היספנים ושחורים מוציאים בממוצע 3000 דולר יותר בהשוואה ללבנים כדי למצוא ולקנות אותו סוג של בית (Yinger, 1995), נענשים באופן חמור יותר על אותן עבירות פליליות בהשוואה ללבנים (Mauer, 1999) ויש להם פחות סיכוי להתקבל לעבודה בהשוואה למועמדים לבנים בעלי אותם נתונים (Turner, Fix, & Struyk, 1991).

- נשים משתכרות בממוצע 76 סנט עבור כל דולר שמשתכרים גברים (Bowler, 1999), וסובלות מאפליה תעסוקתית בהקף כזה שבהסכמי עבודה מהתקופה האחרונה הפערים בין שכר הגברים והנשים מסתכמים במאות מיליוני דולרים לרעת הנשים (Molotsky, 2000; Truell, 1997).
- מחקר של משרד המשפטים האמריקני מצא, שב-98% של אזורי בניה של בתי דירות לא התקינו אמצעי גישה נוחים לנכים, כפי שנדרש ע"י החוק (Belluck, 1997).

למרות השכיחות הגדולה של אפליה, אחד המכשולים הגדולים ביותר המפריעים לחיסולה הוא הקושי שיש לאנשים לזהות אותה ברמה האינדיבידואלית. מדוע זה צריך לקרות? ראשית, יחידים אינם יכולים לשמש כקבוצת ביקורת של עצמם ולבחון האם הם היו מקבלים יחס טוב יותר לו היו חברים בקבוצה המועדפת (Fiske, 1998). שנית, אפשר לזהות אפליה ביתר קלות כאשר מדובר בראיות מצטברות, מאשר במקרים בודדים, מכיוון שמקרים כאלה קל יותר לתרץ (Crosby, 1984). שלישית, יחידים יכולים להכחיש שהפלו אותם, כדי להימנע מהתחושה שהתייחסו אליהם שלא כראוי, או שאין להם שליטה במצב (Ruggerio & Taylor, 1997; Taylor, Wright, Moghaddam, & Lalone, 1990). כתוצאה מסיבות אלה ואחרות, נשים וחברי קבוצות מיעוט נוטים יותר לתפוס אפליה כנגד קבוצתם, מאשר כנגדם באופן אישי (Crosby, 1984; Taylor, Wright, & Porter, 1994).

דעות קדומות ואפליה מנקודת ראותו של אדם המטרה

באופן מסורתי, המחקר הפסיכולוגי על דעות קדומות ואפליה התמקד בעמדות וההתנהגות של חברי קבוצת הרוב. כאשר נשים, חברי קבוצות מיעוט, או יעדים אחרים של אפליה היו מעורבים, תפקידם היה בד"כ שולי – או כמושא של דעות קדומות (לדוגמא, עוזר מחקר המעורר תגובות המביעות דעות קדומות), או כמישהו שמגיב לדעות קדומות של אנשים אחרים (Shelton, 2000). משנות ה-90 ואילך החלו החוקרים לשים לב במידה רבה יותר לנשים וחברי קבוצות מיעוט כסוכנים פעילים הבוחרים ומשפיעים על המצב בו הם נמצאים (Crocker, Major, & Steele, 1998; Feagin, 1994; Swim & Stangor, 1998). ממצאים ממחקרים אלה כבר הספיקו להעשיר ולהרחיב את התחום בכמה דרכים.

תועלת אחת ברורה מהכללת נקודת המבט של מושא הדעות הקדומות, היא האפשרות להבין בצורה שלמה יותר את ההבטים הבין-אישיים והבין-קבוצתיים של דעות קדומות, שימוש בסטריוטיפים ואפליה. למשל, כאשר יואכים קרוגר (1996) חקר את האמונות האישיות של שחורים ולבנים, הוא חשף שהם מחזיקים בתפיסה מוטעית: חברי שתי הקבוצות נתנו אומדן חסר של מידת החיוביות שבה הם נראים בעיני הקבוצה האחרת. למעשה, קרוגר מצא שהן לבנים והן שחורים, כל אחד מהם בנפרד חשב ש"אנחנו מחבבים אותם, אבל הם לא מחבבים אותנו", אמונה המהווה קרקע פוריה לחוסר הבנה, חשד וקונפליקט. באופן דומה, כאשר צ'רלס ג'ד ועמיתיו, חקרו את העמדות הגזעיות של סטודנטים שחורים ולבנים בארצות הברית, הם גילו הבדל מפתח שעלול להוביל לקונפליקט בין-קבוצתי. בעוד שסטודנטים שחורים נטו להתייחס לגזע כאל חלק חשוב וחיובי של זהותם, הרי הסטודנטים הלבנים נטו לראות בקורסים ובתוכניות הקשורות לנושא הגזע כמחזקות את הבדלנות (Judd, Park, Ryan, Brauer, & Kraus, 1995). כדי לגשר על פני פער זה, על כל צד להכיר בהבדלים אלו בנקודת המבט, כאשר מאזנים את המטרות של רב-תרבותיות מחד וחוסר התייחסות לצבעו של האדם מאידך.

תועלת נוספת של חקר נקודת המבט של מושא הדעות הקדומות היא שהדבר מניב מידע על התוצאות הפסיכולוגיות והבריאותיות של החשפות לדעות קדומות ואפליה (Clark, Anderson, Clark, & Williams, 1999). המחקר מציע, לדוגמא, שהאפליה בה מתנסים אנשים שחורים קשורה לדווח עצמי על בריאות לקויה, על רווחה פסיכולוגית נמוכה ומספרם של ימי העדרות מהעבודה עקב מחלה במשך החודש האחרון (Williams, Yu, Jackson, &)

(Anderson, 1997). מחקרים מצאו גם שלחץ הדם של אנשים שחורים עולה כאשר הם נתונים לאיום סטרייטיפי (Blascovich, Spencer, & Steele, 2002) או נחשפים לתקריות או עמדות גזעיות (Armstead, Lawler, Gorden, Cross, & Gibbons, 1989; McNeily, 1995), וכן שהעליות בלחץ הדם הן גדולות במיוחד בקרב שחורים ממעמד העובדים המדווחים על השלמתם עם יחס בלתי-הוגן במקום לקרוא עליו תגר (Krieger & Sidney, 1996). במחקר האחרון, ההבדלים בלחץ הדם היו במקרים מסוימים שווים או גדולים מההבדלים הקשורים בהעדר פעילות גופנית, עישון ואוכל לא-בריא.

תועלת אחרת חשובה

תועלת נוספת של התחשבות בנקודת המבט של מושא הדעות הקדומות, טמונה בכך שהיא מציעה דרכים יעילות להפחית דעות קדומות, שימוש בסטרייטיפים ואפליה. למרות שחוקרים מאנו לבחון את הנושא מפחד שמא יביא הדבר להעברת העול של הפחתת הדעות הקדומות מבעליהן למושאייהן, קיימת הכרה הולכת וגוברת ביכולת של יעדי הדעות הקדומות לעצב את האינטראקציות עם חברי קבוצת הרוב (Major, Quinton, McCoy, & Schmader, 2000). למשל, ג'ניפר אברהרדט וסוזן פיסק (1996) המליצו על הטקטיקות הבאות עבור עובדים הרוצים להפחית את עצמת האפליה בה הם נתקלים במסגרת עבודתם:

- בהינתן הנטייה האנושית לחשיבה בקטגוריות, נסה להטרים אנשים אחרים שיחשבו עליך בקטגוריות בדרכים רצויות (לדוגמא, ע"י הבלטה של קטגוריות חיוביות כמו "משכיל" או "מנהל").
- הדגש מטרות משותפות, גורל משותף, ותחומים אחרים של דמיון עם חברי קבוצת הרוב, כך שהם יזדהו אתך ויראו אותך כיחיד ולא כחבר קבוצת חוץ מתויגת.
- בשיחות, ישיבות והצהרות על מדיניות, הזכר לחברי קבוצת הרוב את הערכים בהם אתה דוגל, כמו הוגנות, כך שהדבר יעודד אנשים לפעול בהתאמה עם ערכים אלה.
- שבח את חברי קבוצת הרוב כאשר הם מתנהגים באופן הוגן ושוויוני, הן כדי לחזק את התנהגותם והן כדי ליצור סטנדרטים חיוביים של התנהגות.
- אם הדבר אפשרי, השתדל להימנע מאינטראקציה עם חברי קבוצת הרוב שהם בסיכון גבוה של דעות קדומות ושימוש בסטרייטיפים: אנשים שהם לחוצים או דעתם מוסחת, אנשים שסבלו לאחרונה מפגיעה בהערכתם העצמית, אנשים המרגישים מאוימים או חסרי-ביטחון, או אנשים המראים סימנים של חשיבה נוקשה או אוריינטציה חזקה לדומיננטיות חברתית.

כפי שכתבו ג'אנט סוויס וצ'רלס סטנגור (1998, עמ' 6) בספרם "דעות קדומות: נקודת המבט של היעד", הבאה בחשבון של התנסויותיו של מושא הדעות הקדומות, לא רק משפרת את איכות המחקר על דעות קדומות אלא גם "מאפשרת לקולם של מושאי הדעות הקדומות להשמע, נותנת תוקף להתנסויותיהם, עוזרת להצביע על נקודות החוזקה והחולשה היחודיות, ועשויה להגביר את ההבנה למושאי הדעות הקדומות בחברה של ימינו".

הפחתת דעות קדומות ואפליה

ב-24 לספטמבר 1973, ראש שבט אינדיאני מקליפורניה, לבוש בבגדים הרשמיים של ראשי שבטים, נחת ברומא ודרש בעלות על איטליה "בזכות הגילוי", ממש כשם שכריסטופר קולומבוס דרש בעלות על אמריקה כ-500 שנה קודם לכן. "אני מכריז על יום זה כעל יום גילוי איטליה", הוא אמר. "איזו זכות" שאל ראש השבט, "היתה לקולומבוס לגלות את אמריקה, בזמן שהיא היתה כבר מיושבת במשך אלפי שנים? אותה הזכות עומדת לי לבוא עכשיו לאיטליה ולהכריז על גילוי ארצכם".

למרות שה"ניו-יורק טיימס" התיחס לדרישה זו כ"מוזרה" (Krebs, 1973), הביקורת של העיתון רק עזרה להדגים את טענתו של ראש השבט: זהו דבר מוזר לטעון לבעלות על ארץ "בזכות הגילוי" כאשר באותה ארץ יושבים אנשים אחרים מדורי דורות. מה שראש השבט השיג בהציגו דרישה זו, הוא הפיכה בנקודת מבטם של אנשים והזמנתם לראות את העולם מנקודת ראותו של אינדיאני-אמריקני.

המחקר על הבנה ומשחק-תפקידים מציע שמהפך מסוג זה בנקודת המבט, יכול להפחית דעות קדומות, שימוש בסטריוטיפים ואפליה (Batson et al., 1997; Galinsky & Moskowitz, 2000; McGregor, 1993; Stephan & Finlay, 1999; Levy, 2000). בנוסף, להבנה יש יתרון מעשי בכך שיחסית קל ליישם אותה למגוון רחב של מצבים. כדי להבין יותר מושאים של דעות קדומות, כל מה שאדם צריך הוא לחשוב על שאלות כמו: איך אני ארגיש במצב זה? איך הם מרגישים ברגע זה? או – מדוע הם מתנהגים בצורה כזו? בתרגילים במשחק-תפקידים גם כן נעשה שימוש כדי לתרגל תגובות יעילות להערות המביעות דעות קדומות (Plous, 2000).

שיטה אחרת בעלת עצמה להפחתת דעות קדומות ואפליה היא לנסח חוקים, תקנות ונורמות חברתיות המחייבים יחס הוגן (Oskamp, 2000). בפסיכולוגיה "נורמות" הן ציפיות או כללים עבור התנהגות מקובלת במצב נתון, והמחקר מראה שאפילו תמיכה פומבית של אדם אחד בנורמות שהן נגד דעות קדומות, מספיקה כדי להניע אנשים אחרים בכיוון זה (Blanchard, 1991; Lilly, & Vaughn, 1991). יתר על כן, ניסויים על דעות קדומות כנגד הומוסקסואלים ושחורים מצאו שתמיכה של יחיד בנורמות שהן נגד דעות קדומות יכולה לשנות את דעותיהם של אנשים בעלי רמה גבוהה של דעות קדומות, והן של אנשים בעלי רמה בינונית או נמוכה של דעות קדומות (Monteith, Deneen, & Tooman, 1996). למידע נורמטיבי יש עוצמה והתמדה מיוחדות כאשר הוא נוגע לחברי קבוצת הפנים. לדוגמא, כאשר נאמר לסטודנטים שחבריהם מחזיקים בדעות פחות גזעניות מאשר הם חשבו, למידע נורמטיבי זה היתה השפעה בכיוון של הפחתת דעות קדומות שבוע לאחר מכן (Stangor, Sechrist, & Jost, 2001).

אפשר להגיע להפחתה בדעות קדומות המחזיקה זמן רב יותר, כאשר מביאים למודעות של אנשים את חוסר העקביות במערכות הערכים, העמדות וההתנהגויות שלהם. מילטון רוקיץ' (1971) הראה למשל, שכאשר סטודנטים הקדישו כמחצית השעה כדי לחשוב על חוסר העקביות שבין ערכיהם, עמדותיהם והתנהגויותיהם לבין האידיאל של שיוויון חברתי, הם הראו תמיכה גדולה יותר בזכויות אזרחיות שנה מאוחר יותר. תוצאות אלה עולות בקנה אחד עם תיאורית הדיסוננס, הטוענת ש- (1) עצם ההחזקה בדעות שאינן תואמות זו את זו במובן הפסיכולוגי, יוצרת תחושה של אי-נוחות פנימית, או דיסוננס, ו- (2) אנשים מנסים להמנע או להפחית תחושות כאלה של דיסוננס ככל שהדבר מתאפשר להם (Festinger, 1957). לפי ניתוח זה, הסטודנטים במחקרו של רוקיץ', החזיקו במחשבות שאינן תואמות, כמו "אני תומך בשיוויון חברתי" ו-"אף פעם לא תרמתי זמן או כסף לקבוצה שפועלת בנושא של זכויות אזרח", וחפשו דרך להפחית את תחושת הדיסוננס ע"י הגברת תמיכתם בזכויות אזרח. חוקרים אחרים השתמשו בטכניקות הקשורות לדיסוננס כדי להפחית דעות קדומות כנגד הומוסקסואלים, אסיאנים ושחורים (Heng, Li, & Zanna, 2002; Leippe, Eisenstadt, 1994; Monteith, 1993).

השערת המגע

אחת הטכניקות להפחתת דעות קדומות שנחקרה רבות היא מגע בין-קבוצתי (Hewstone & Brown, 1986). בספרו "טבעה של הדעה הקדומה" גורדון אולפורט (1954, עמ' 281) שער ש:

אפשר להפחית דעה קדומה (אלא אם כן היא מושרשת עמוק במבנה האופי של היחיד) ע"י מגע שווה-סטטוס בין קבוצת הרוב והמיעוט המחפשות אחר מטרות משותפות. ההשפעה של המגע תקודם רבות אם הוא ילווה בתמיכתם של המוסדות החברתיים (דהיינו, ע"י החוק, מנהג או אווירה מקומית), ובהנחה שהמגע הוא מן הסוג המוביל לתפיסה של אינטרסים משותפים ואנושיות משותפת בין חברי שתי הקבוצות.

השערה זו, הידועה כיום בשם "השערת המגע", קיבלה תמיכה מחקרית רחבה. בסקירה של 203 מחקרים מ-25 מדינות בהם היו מעורבים תשעים אלף משתתפים, תומס פטיגרו ולינדה טרופ (2000) מצאו ש- 94% מהמחקרים תמכו ב"השערת המגע" (כלומר, ב-94% מהמקרים, היתה הפחתה בדעות הקדומות ככל שהמגע הבין-קבוצתי היה גדול יותר).

אם התמיכה היא כה גדולה, מדוע לא הכחיד המגע הבין-קבוצתי את הדעות הקדומות מהחברה האנושית? הבעיה בשימוש במגע כדי להפחית דעות קדומות היא לא בכך שהשערת המגע שגויה, אלא בכך שקשה מאד לקיים את התנאים להצלחתה, אותם תיאר אולפורט. בסביבות רבות בעולם אש הדעות הקדומות מלוכה ע"י קונפליקט ותחרות בין קבוצות שאינן שוות בסטטוס שלהן, כמו ישראלים ופלשתינאים, לבנים ושחורים, אזרחים ותיקים ומהגרים חדשים (Esses, 1988; Levine & Campbell, 1972). בתנאים של תחרות וסטטוס לא-שווה, מגע אפילו יכול להגביר את הדעות הקדומות במקום להפחיתן. לדוגמא, בסקירה של מחקרים שנערכו במשך ולאחר ביטול ההפרדה הגזעית בבתי הספר בארצות הברית, מצא וולטר סטפן (1986) ש- 46% מהמחקרים דווחו על עליה בדעות הקדומות בקרב התלמידים הלבנים, 17% דווחו על ירידה בדעות הקדומות, והשאר דווחו שלא היה כל שינוי בדעות הקדומות בקרב התלמידים הלבנים.

המפתח הוא לעצב מצבים שיובילו לאינטראקציות של שיתוף פעולה ותלות הדדית בחיפוש אחר מטרות משותפות, ויגרמו לאנשים לחשוב בקטגוריות חדשות, כלומר מ"אנחנו והם" ל"אנחנו" (Desforjes, et al., 1991; Dovidio & Gaertner, 1999; Sherif, Harvey, White, Hood, & Sherif, 1988). מחקר שנערך בכתות בית-ספר, מצא שטכניקות למידה שתופית מעלות את ההערכה העצמית, את המוראל, את ההבנה של התלמידים מעבר לחלוקות הגזעיות והאתניות, וגם משפר את ההישגים הלמודיים של בני קבוצות המיעוט מבלי להתפשר על רמת ההישגים של בני קבוצות הרוב (Aronson & Bridgeman, 1979). אחת הטכניקות המוקדמות ביותר שנחקרו, נקראת "כיתת התצריף" (פאזל), מחלקת את התלמידים לקבוצות עבודה קטנות ומעורבות מבחינת ההרכב הגזעי. כל חבר בקבוצה מקבל פיסת מידע חיונית הנוגעת לנושא הנלמד (על ידי כך נהפך כל חבר בקבוצה לכזה שאין לוותר עליו מנקודת מבטם של חברי הקבוצה האחרים). טכניקת התצריף פותחה באופן מקורי במיוחד כדי להפחית דעות קדומות גזעיות, ועשורים של מחקר מציעים שהיא יעילה מאד בקידום מגע בין-גזעי חיובי (Aronson & Patnoe, 1997).

סקירה זו החלה בהצהרות חד-משמעיות הנגועות בדעות קדומות, שנוסחו ע"י אוסמה בן-לאדן. עד כמה שמדכדך לקרוא את ההצהרות הללו, כדאי לזכור שהן אינן מייצגות את הצורות הרווחות ביותר של דעות קדומות בחיי היום-יום. שפע של ראיות מצביע על כך שפחות ופחות אנשים מאמצים צורות גלויות של חוסר-סובלנות, ושביטויים פומביים של דעות קדומות זוכים לגינוי יותר מתמיד. כך, למרות שטרוריסם, פשעים הנובעים משנאה, וצורות אחרות של קנאות מהוות בעיות חברתיות רציניות, רוב הצורות של הדעות הקדומות בנות זמננו מקבלות את ביטויין באופן עדין יותר.

יחד עם זאת, דעות קדומות מעודנות מציבות אתגרים גדולים משל עצמן. ברמה החברתית הכוללת, יתכן אפילו שקשה יותר להפחית צורות מעודנות של דעות קדומות מאשר צורות קיצוניות של דעות קדומות, לא רק מכיון שהן יותר נפוצות, אלא מכיון שהן תולדה של תהליכי מחשבה נורמליים, נוטות להיות יותר עמומות, ולעיתים קרובות מתרחשות מחוץ למודעות של האנשים. כפי שמבהיר המחקר המובא בסקירה זו, המין האנושי יכול בצדק להיקרא "הומו סטרייטיפוס", חיה שיש לה נטיה טבעית לדעות קדומות, שימוש בסטרייטיפים ובאפליה, אבל גם חיה שיש לה היכולת להתגבר על הטיות אלה כאשר יש לה מניע לעשות זאת (Blair, 2002; Fiske, 2000; Monteith & Voils, 2001). אכן, המסקנות החשובות ביותר העולות מן המחקר על דעות קדומות הן אלה: (1) אף אחד המסוגל למחשבה ודבור אנושי אינו מחוסן מפני דעות קדומות; (2) לעתים קרובות יש צורך במאמץ ומודעות על מנת להפחית דעות קדומות; ו- (3) עם מוטיבציה מספקת, הדבר ניתן להעשות.

References

- Aberson, C. L., Healy, M., & Romero, V. (2000). Ingroup bias and self-esteem: A meta-analysis. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 157-173.
- Aboud, F. (1988). *Children and prejudice*. Oxford, England: Basil Blackwell.
- Aboud, F. E., & Levy, S. R. (2000). Interventions to reduce prejudice and discrimination in children and adolescents. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 269-293). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Adorno, T. W., Frenkel-Brunswik, E., Levinson, D. J., & Sanford, R. N. (1950). *The authoritarian personality*. New York: Harper & Brothers.
- Allen, V. L., & Wilder, D. A. (1975). Categorization, belief similarity, and intergroup discrimination. *Journal of Personality and Social Psychology*, 32, 971-977.
- Allport, G. W. (1954). *The nature of prejudice*. Reading, MA: Addison-Wesley.
- Altemeyer, B. (1981). *Right-wing authoritarianism*. Winnipeg, CA: University of Manitoba Press.
- Altemeyer, B. (1996). *The authoritarian specter*. Cambridge, MA: Harvard University Press.
- Altemeyer, B. (1998). The other "authoritarian personality." In M. P. Zanna (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (vol. 30, pp. 47-92). New York: Academic Press.

- Ambady, N., Shih, M., Kim A., & Pittinsky, T. L. (2001). Stereotype susceptibility in children: Effects of identity activation on quantitative performance. *Psychological Science, 12*, 385-390.
- Angier, N. (1996, February 4). Intersexual healing: An anomaly finds a group. *New York Times*, p. E14.
- Armstead, C. A., Lawler, K. A., Gorden, G., Cross, J., & Gibbons, J. (1989). Relationship of racial stressors to blood pressure responses and anger expression in Black college students. *Health Psychology, 8*, 541-556.
- Aronson, E., & Bridgeman, D. (1979). Jigsaw groups and the desegregated classroom: In pursuit of common goals. *Personality and Social Psychology Bulletin, 5*, 438-446.
- Aronson, E., & Patnoe, S. (1997). *The jigsaw classroom: Building cooperation in the classroom* (2nd ed.). New York: Addison Wesley Longman.
- Aronson, J., Fried, C. B., & Good, C. (2002). Reducing the effects of stereotype threat on African American college students by shaping theories of intelligence. *Journal of Experimental Social Psychology, 38*, 113-125.
- Aronson, E., Wilson, T. D., & Akert, R. (2002). *Social psychology* (4th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Ashburn-Nardo, L., Voils, C. I., & Monteith, M. J. (2001). Implicit associations as the seeds of intergroup bias: How easily do they take root? *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 789-799.
- Ashmore, R. D., & Del Boca, F. K. (1981). Conceptual approaches to stereotypes and stereotyping. In D. L. Hamilton (Ed.), *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior* (pp. 1-35). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Banaji, M. R., & Hardin, C. D., & Rothman, A. (1993). Implicit stereotyping in person judgment. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 272-281.
- Bargh, J. A., Chen, M., & Burrows, L. (1996). Automaticity of social behavior: Direct effects of trait construct and stereotype activation on action. *Journal of Personality and Social Psychology, 71*, 230-244.
- Bar-Tal, D. (1996). Development of social categories and stereotypes in early childhood: The case of "the Arab" concept formation, stereotype and attitudes by Jewish children in Israel. *International Journal of Intercultural Relations, 20*, 341-370.
- Batson, C. D., Polcarpou, M. P., Harmon-Jones, E., Imhoff, H. J., Mitchener, E. C., & Bednar, L. L. (1997). Empathy and attitudes: Can feeling for a member of a stigmatized group improve feelings toward the group? *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 105-118.
- Belluck, P. (1997, November 25). Housing laws broken, says U.S. in suits. *New York Times*, p. A14.

- Blair, I. V. (2002). The malleability of automatic stereotypes and prejudice. *Personality and Social Psychology Review*, 6, 242-261.
- Blair, I. V., Ma, J. E., & Lenton, A. P. (2001). Imagining stereotypes away: The moderation of implicit stereotypes through mental imagery. *Journal of Personality and Social Psychology*, 81, 828-841.
- Blanchard, F. A., Lilly, T., & Vaughn, L. A. (1991). Reducing the expression of racial prejudice. *Psychological Science*, 2, 101-105.
- Blascovich, J., Spencer, S. J., Quinn, D., & Steele, C. (2001). African Americans and high blood pressure: The role of stereotype threat. *Psychological Science*, 12, 225-229.
- Bowler, M. (1999, December). Women's earnings: An overview. *Monthly Labor Review*, pp. 13-21.
- Brewer, M. B. (1979). In-group bias in the minimal intergroup situation: A cognitive-motivational analysis. *Psychological Bulletin*, 86, 307-324.
- Brewer, M.B. (1999). The psychology of prejudice: Ingroup love or outgroup hate? *Journal of Social Issues*, 55, 429-444.
- Brief, A. P., Dietz, J., Cohen, R. R., Pugh, S. D., & Vaslow, J. B. (2000). Just doing business: Modern racism and obedience to authority as explanations for employment discrimination. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 81, 72-97.
- Brown, R. (1995). *Prejudice: Its social psychology*. Oxford: Blackwell.
- Buxton, L. H. D. (1964). Races of mankind. *Encyclopædia Britannica* (vol. 18, pp. 864-865). Chicago: William Benton.
- Cameron, J. A., Alvarez, J. M., Ruble, D. N., & Fuligni, A. J. (2001). Children's lay theories about ingroups and outgroups: Reconceptualizing research on prejudice. *Personality and Social Psychology Review*, 5, 118-128.
- Chapman, L. J. (1967). Illusory correlation in observational report. *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 6, 151-155.
- Chen, M., & Bargh, J. A. (1997). Nonconscious behavioral confirmation processes: The self-fulfilling consequences of automatic stereotype activation. *Journal of Experimental Social Psychology*, 33, 541-560.
- Cialdini, R. B., Borden, R. J., Thorne, A., Walker, M. R., Freeman, S., & Sloane, L. R. (1976). Basking in reflected glory: Three (football) field studies. *Journal of Personality and Social Psychology*, 34, 366-375.
- Clark, R., Anderson, N. B., Clark, V. R., & Williams, D. R. (1999). Racism as a stressor for African Americans: A biosocial model. *American Psychologist*, 54, 805-816.

- Collins, R. K. L., & Skover, D. M. (1993). Commerce & communication. *Texas Law Review*, *71*, 697-746.
- Cowan, G., & Curtis, S. R. (1994). Predictors of rape occurrence and victim blame in the William Kennedy Smith case. *Journal of Applied Social Psychology*, *24*, 12-20.
- Cozzarelli, C., Wilkinson, A. V., & Tagler, M. J. (2001). Attitudes toward the poor and attributions for poverty. *Journal of Social Issues*, *57*, 207-227.
- Crocker, J., Major, B., & Steele, C. (1998). Social stigma. In D. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *Handbook of social psychology* (4th ed., vol. 2, pp. 504-553). Boston, MA: McGraw-Hill.
- Crosby, F. (1984). The denial of personal discrimination. *American Behavioral Scientist*, *27*, 371-386.
- Crosby, F., Bromley, S., & Saxe, L. (1980). Recent unobtrusive studies of Black and White discrimination and prejudice: A literature review. *Psychological Bulletin*, *87*, 546-563.
- Dasgupta, N., & Greenwald, A. G. (2001). On the malleability of automatic attitudes: Combating automatic prejudice with images of admired and disliked individuals. *Journal of Personality and Social Psychology*, *81*, 800-814.
- Davis, F. J. (1991). *Who is Black? One nation's definition*. University Park, PA: Pennsylvania State University Press.
- Desforges, D. M., Lord, C. G., Ramsey, S. L., Mason, J. A., Van Leeuwen, M D., & West, S. C (1991). Effects of structured cooperative contact on changing negative attitudes toward stigmatized social groups. *Journal of Personality and Social Psychology*, *60*, 531-544.
- Devine, P. G. (1989). Stereotypes and prejudice: Their automatic and controlled components. *Journal of Personality and Social Psychology*, *56*, 5-18.
- Devine, P. G., & Elliot, A. J. (1995). Are racial stereotypes *really* fading? The Princeton trilogy revisited. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *21*, 1139-1150.
- Dijksterhuis, A., & van Knippenberg, A. (1998). The relation between perception and behavior, or how to win a game of Trivial Pursuit. *Journal of Personality and Social Psychology*, *74*, 865-877.
- Dovidio, J. F., & Gaertner, S. (1999). Reducing prejudice: Combating intergroup biases. *Current Directions in Psychological Science*, *8*, 101-105.
- Dovidio, J. F., & Gaertner, S. (2000). Aversive racism and selection decisions: 1989 and 1999. *Psychological Science*, *11*, 315-319.
- Dovidio, J. F., Kawakami, K., & Gaertner, S. L. (2002). Implicit and explicit prejudice and interracial interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, *82*, 62-68.

- Duckitt, J. H. (1992). Psychology and prejudice: A historical analysis and integrative framework. *American Psychologist*, *47*, 1182-1193.
- Duckitt, J., & Farre, B. (1994). Right-wing authoritarianism and political intolerance among whites in the future majority-rule South Africa. *Journal of Social Psychology*, *134*, 735-741.
- Duncan, B. L. (1976). Differential social perception and attribution of intergroup violence: Testing the lower limits of stereotyping of blacks. *Journal of Personality and Social Psychology*, *34*, 590-598.
- Eberhardt, J. L., & Fiske, S. T. (1996). Motivating individuals to change: What is a target to do? In C. N. Macrae, C. Stangor, & M. Hewstone (Eds.), *Stereotypes and stereotyping* (pp. 369-415). New York: Guilford Press.
- Entman, R. M., & Rojecki, A. (2000). *The Black image in the White mind: Media and race in America*. Chicago, IL: University of Chicago Press.
- Esses, V. M., Jackson, L. M., & Armstrong, T. L. (1998). Intergroup competition and attitudes toward immigrants and immigration: An instrumental model of group conflict. *Journal of Social Issues*, *54*, 699-724.
- Fazio, R. H., Jackson, J. R., Dunton, B. C., & Williams, C. J. (1995). Variability in automatic activation as an unobtrusive measure of racial attitudes: A bona fide pipeline? *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*, 1013-1027.
- Feagin, J. R. (1994). *Living with racism: The black middle-class experience*. Boston, MA: Beacon Press.
- Festinger, L. (1957). *A theory of cognitive dissonance*. Evanston, IL: Row, Peterson and Company.
- Fein, S., & Spencer, S. J. (1997). Prejudice as self-image maintenance: Affirming the self through derogating others. *Journal of Personality and Social Psychology*, *73*, 31-44.
- Fiske, S. T. (2000). Interdependence reduces prejudice and stereotyping. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 115-135). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Fiske, S. T. (1998). Prejudice, stereotyping, and discrimination. In D. T. Gilbert, S. T. Fiske, & G. Lindzey (Eds.), *The handbook of social psychology* (4th ed., pp. 357-411). New York: McGraw-Hill.
- Ford, T. E. (1997). Effects of stereotypical television portrayals of African-Americans on person perception. *Social Psychology Quarterly*, *60*, 266-278.
- Fredrickson, B. L., Roberts, T., Noll, S. M., Quinn, D. M., & Twenge, J. M. (1998). That swimsuit becomes you: Sex differences in self-objectification, restrained eating, and math performance. *Journal of Personality and Social Psychology*, *75*, 269-284.

- Furnham, A., & Mak, T. (1999). Sex-role stereotyping in television commercials: A review and comparison of fourteen studies done on five continents over 25 years. *Sex Roles, 41*, 413-437.
- Gaertner, S. L., & Dovidio, J. F. (1986). The aversive form of racism. In J. F. Dovidio and S. L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, discrimination, and racism* (pp. 61-89). Orlando, FL: Academic Press.
- Gaertner, S. L., & McLaughlin, J. P. (1983). Racial stereotypes: Associations and ascriptions of positive and negative characteristics. *Social Psychology Quarterly, 46*, 23-30.
- Galinsky, A. D., & Moskowitz, G. B. (2000). Perspective-taking: Decreasing stereotype expression, stereotype accessibility, and in-group favoritism. *Journal of Personality and Social Psychology, 78*, 708-724.
- Garth, T. R. (1925). A review of racial psychology. *Psychological Bulletin, 22*, 343-364.
- Gilbert, D. T., & Hixon, J. (1991). The trouble of thinking: Activation and application of stereotypic beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology, 60*, 509-517.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (1996). The Ambivalent Sexism Inventory: Differentiating hostile and benevolent sexism. *Journal of Personality and Social Psychology, 70*, 491-512.
- Glick, P., & Fiske, S. T. (2001). An ambivalent alliance: Hostile and benevolent sexism as complementary justifications for gender inequality. *American Psychologist, 56*, 109-118.
- Glick, P., Fiske, S. T., Mladinic, A., Saiz, J. L., Abrams, D., & Masser, B. (2000). Beyond prejudice as simple antipathy: Hostile and benevolent sexism across cultures. *Journal of Personality and Social Psychology, 79*, 763-775.
- Goldstone, R. L. (1995). Effects of categorization on color perception. *Psychological Science, 6*, 298-304.
- Greenwald, A. G., & Banaji, M. R. (1995). Implicit social cognition: Attitudes, self-esteem, and stereotypes. *Psychological Review, 102*, 4-27.
- Greenwald, A. G., Banaji, M. R., Rudman, L. A., Farnham, S. D., Nosek, B. A., & Mellott, D. S. (2002). A unified theory of implicit attitudes, stereotypes, self-esteem, and self-concept. *Psychological Review, 109*, 3-25.
- Greenwald, A. G., McGhee, D. E., & Schwartz, J. L. K. (1998). Measuring individual differences in implicit cognition: The implicit association test. *Journal of Personality and Social Psychology, 74*, 1464-1480.
- Hamilton, D. L., Dugan, P. M., & Trolie, T. K. (1985). The formation of stereotypic beliefs: Further evidence for distinctiveness-based illusory correlations. *Journal of Personality and Social Psychology, 48*, 5-17.

- Hamilton, D. L., & Gifford, R. K. (1976). Illusory correlation in interpersonal perception: A cognitive basis of stereotypic judgments. *Journal of Experimental Social Psychology, 12*, 392-407.
- Hamilton, D. L., & Rose, T. L. (1980). Illusory correlation and the maintenance of stereotypic beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology, 39*, 832-845.
- Hansen, C. H., & Hansen, R. D. (1988). How rock music videos can change what is seen when boy meets girl: Priming stereotypic appraisal of social interactions. *Sex Roles, 19*, 287-316.
- Hewstone, M. (1990). The "ultimate attribution error"? A review of the literature on intergroup causal attribution. *European Journal of Social Psychology, 20*, 311-335.
- Hewstone, M., & Brown, R. (Eds.). (1986). *Contact and conflict in intergroup encounters*. Oxford, UK: Basil Blackwell.
- Hing, L. S. S., Li, W., & Zanna, M. P. (2002). Inducing hypocrisy to reduce prejudicial responses among aversive racists. *Journal of Experimental Social Psychology, 38*, 71-78.
- Hodson, G., Dovidio, J. F., & Gaertner, S. L. (2002). Processes in racial discrimination: Differential weighting of conflicting information. *Personality and Social Psychology Bulletin, 28*, 460-471.
- Islam, M. R., & Hewstone, M. (1993). Dimensions of contact as predictors of intergroup anxiety, perceived out-group variability, and out-group attitude: An integrative model. *Personality and Social Psychology Bulletin, 19*, 700-710.
- Jennings, J., Geis, F. L., & Brown, V. (1980). Influence of television commercials on women's self-confidence and independent judgment. *Journal of Personality and Social Psychology, 38*, 203-210.
- Johnson, J. D., Trawalter, S., & Dovidio, J. F. (2000). Converging interracial consequences of exposure to violent rap music on stereotypical attributions of blacks. *Journal of Experimental Social Psychology, 36*, 233-251.
- Jones, J. M. (1997). *Prejudice and racism* (2nd ed.). New York: McGraw-Hill.
- Jones, J. T., Pelham, B. W., Mirenberg, M. C., & Hetts, J. J. (2002). Name letter preferences are not merely mere exposure: Implicit egotism as self-regulation. *Journal of Experimental Social Psychology, 38*, 170-177.
- Jones, E. E., & Harris, V. A. (1967). The attribution of attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology, 3*, 1-24.
- Jones, E. E., Wood, G. C., & Quattrone, G. A. (1981). Perceived variability of personal characteristics in in-groups and out-groups: The role of knowledge and evaluation. *Personality and Social Psychology Bulletin, 7*, 523-528.

- Judd, C. M., Park, B., Ryan, C. S., Brauer, M., & Kraus, S. (1995). Stereotypes and ethnocentrism: Diverging interethnic perceptions of African American and White American youth. *Journal of Personality and Social Psychology*, *69*, 460-481.
- Judd, C. M., Park, B., & Wolsko, C. (2001). Measurement of subtyping in stereotype change. *Journal of Experimental Social Psychology*, *37*, 325-332.
- Katz, D., & Braly, K. (1933). Racial stereotypes of one hundred college students. *Journal of Abnormal and Social Psychology*, *28*, 280-290.
- Katz, I. (1981). *Stigma: A social psychological analysis*. Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Kawakami, K., Young, H., & Dovidio, J. F. (2002). Automatic stereotyping: Category, trait, and behavioral activations. *Personality and Social Psychology Bulletin*, *28*, 3-15.
- Kenrick, D. T., Gutierrez, S. E., & Goldberg, L. L. (1989). Influence of popular erotica on judgments of strangers and mates. *Journal of Experimental Social Psychology*, *25*, 159-167.
- Kimball, M. M. (1986). Television and sex-role attitudes. In T. M. Williams (Ed.), *The impact of television: A natural experiment in three communities*. Orlando, FL: Academic Press.
- Kinder, D., & Sears, D. O. (1981). Prejudice and politics: Symbolic racism versus racial threats to the good life. *Journal of Personality and Social Psychology*, *40*, 414-431.
- Krebs, A. (1973, September 25). Florida cleric moves. *New York Times*, p. 36.
- Krieger, N., & Sidney, S. (1996). Racial discrimination and blood pressure: The CARDIA study of young Black and White adults. *American Journal of Public Health*, *86*, 1370-1378.
- Krueger, J. (1996). Personal beliefs and cultural stereotypes about racial characteristics. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 536-548.
- Krueger, J., & Clement, R. W. (1994). Memory-based judgments about multiple categories: A revision and extension of Tajfel's accentuation theory. *Journal of Personality and Social Psychology*, *67*, 35-47.
- Kunda, Z., Davies, P. G., Adams, B. D., & Spencer, S. J. (2002). The dynamic time course of stereotype activation: Activation, dissipation, and resurrection. *Journal of Personality and Social Psychology*, *82*, 283-299.
- Kunda, Z., & Oleson, K. (1995). Maintaining stereotypes in the face of disconfirmation: Constructing grounds for subtyping deviants. *Journal of Personality and Social Psychology*, *68*, 565-579.
- Lee, Y.-T., Jussim, L. J., & McCauley, C. R. (Eds.). (1995). *Stereotype accuracy: Toward appreciating group differences*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Leinbach, M. D., & Fagot, B. I. (1993). Categorical habituation to male and female faces: Gender schematic processing in infancy. *Infant Behavior and Development*, *16*, 317-332.

- Leippe, M. R., & Eisenstadt, D. (1994). Generalization of dissonance reduction: Decreasing prejudice through induced compliance. *Journal of Personality and Social Psychology*, *67*, 395-413.
- Lerner, M. J. (1980). *The belief in a just world: A fundamental delusion*. New York: Plenum Press.
- Levine, R. A., & Campbell, D. T. (1972). *Ethnocentrism: Theories of conflict, ethnic attitudes, and group behavior*. New York: Wiley.
- Levy, B. (1996). Improving memory in old age through implicit self-stereotyping. *Journal of Personality and Social Psychology*, *71*, 1092-1107.
- Linville, P. W. (1998). The heterogeneity of homogeneity. In J. M. Darley & J. Cooper (Eds), *Attribution and social interaction: The legacy of Edward E. Jones* (pp. 423-462). Washington, DC: American Psychological Association.
- Linville, P. W., & Fischer, G. W. (1993). Exemplar and abstraction models of perceived group variability and stereotypicality. *Social Cognition*, *11*, 92-125.
- Lippmann, W. (1922). *Public opinion*. New York: Harcourt, Brace and Company.
- Macrae, N. C., Stangor, C., & Hewstone, M. (1996). *Stereotypes and stereotyping*. New York: Guilford Publications.
- Major, B., Quinton, W. J., McCoy, S. K., & Schmader, T. (2000). Reducing prejudice: The target's perspective. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 211-237). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Martin, J. L. (2001). *The Authoritarian Personality*, 50 years later: What lessons are there for political psychology? *Political Psychology*, *22*, 1-26.
- Martin, C. L., Wood, C. H., & Little, J. K. (1990). The development of gender stereotype components. *Child Development*, *61*, 1891-1904.
- Mauer, M. (1999). *Race to incarcerate*. New York: The New Press.
- McConahay, J. B. (1986). Modern racism, ambivalence, and the Modern Racism Scale. In J. F. Dovidio and S. L. Gaertner (Eds.), *Prejudice, Discrimination, and Racism* (pp. 91-125). Orlando, FL: Academic Press.
- McConahay, J. B., & Hough, J. C., Jr. (1976). Symbolic racism. *Journal of Social Issues*, *32*, 23-45.
- McConnell, A. R., & Leibold, J. M. (2001). Relations among the Implicit Association Test, discriminatory behavior, and explicit measures of racial attitudes. *Journal of Experimental Social Psychology*, *37*, 435-442.

- McFarland, S., Ageyev, V., & Abalakina, M. (1993). The authoritarian personality in the United States and the former Soviet Union: Comparative studies. In W. F. Stone, G. Lederer, & R. Christie (Eds.), *Strength and weakness: The authoritarian personality today* (pp. 199-225). New York: Springer-Verlag.
- McGregor, J. (1993). Effectiveness of role playing and antiracist teaching in reducing student prejudice. *Journal of Educational Research, 86*, 215-226.
- McNeilly, M. D., Robinson, E. L., Anderson, N. B., Pieper, C. F., Shah, A., & Toth, P. S. (1995). Effects of racist provocation and social support on cardiovascular reactivity in African American women. *International Journal of Behavioral Medicine, 2*, 321-338.
- Milburn, M. A., Mather, R., & Conrad, S. D. (2000). The effects of viewing R-rated movie scenes that objectify women on perceptions of date rape. *Sex Roles, 43*, 645-664.
- Miller, D. T., Downs, J. S., & Prentice, D. A. (1998). Minimal conditions for the creation of a unit relationship: The social bond between birthdaymates. *European Journal of Social Psychology, 28*, 475-481.
- Molotsky, I. (2000, March 23). U.S. is offering record amount in sex-bias suit. *New York Times*, pp. A1, A22.
- Mondschein, E. R., Adolph, K. E., & Tamis-LeMonda, C. S. (2000). Gender bias in mothers' expectations about infant crawling. *Journal of Experimental Child Psychology, 77*, 304-316.
- Montada, L., & Lerner, M. J. (Eds.). (1998). *Responses to victimizations and belief in a just world*. New York: Plenum Press.
- Monteith, M. J. (1993). Self-regulation of prejudiced responses: Implications for progress in prejudice-reduction efforts. *Journal of Personality and Social Psychology, 65*, 469-485.
- Monteith, M. J., Deneen, N. E., & Tooman, G. D. (1996). The effect of social norm activation on the expression of opinions concerning gay men and Blacks. *Basic and Applied Social Psychology, 18*, 267-288.
- Monteith, M. J., & Voils, C. I. (2001). Exerting control over prejudiced responses. In G. B. Moskowitz (Ed.), *Cognitive social psychology: The Princeton symposium on the legacy and future of social cognition* (pp. 375-388). Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Morrongiello, B. A., & Dawber, T. (2000). Mothers' responses to sons and daughters engaging in injury-risk behaviors on a playground: Implications for sex differences in injury rates. *Journal of Experimental Child Psychology, 76*, 89-103.
- Morrongiello, B. A., Midgett, C., & Stanton, K. (2000). Gender biases in children's appraisals of injury risk and other children's risk-taking behaviors. *Journal of Experimental Child Psychology, 77*, 317-336.
- Mullen, B., & Hu, L. (1989). Perceptions of ingroup and outgroup variability: A meta-analytic integration. *Basic and Applied Social Psychology, 10*, 233-252.

- Mullen, B., & Johnson, C. (1990). Distinctiveness-based illusory correlations and stereotyping: A meta-analytic integration. *British Journal of Social Psychology, 29*, 11-28.
- Nelson, T. D. (2002). *The psychology of prejudice*. Boston, MA: Allyn and Bacon.
- Nelson, T. E., Biernat, M. R., & Manis, M. (1990). Everyday base rates (sex stereotypes): Potent and resilient. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 664-675.
- Neuberg, S. L. (1989). The goal of forming accurate impressions during social interactions: Attenuating the impact of negative expectancies. *Journal of Personality and Social Psychology, 56*, 374-386.
- Nosek, B. A., Banaji, M., Greenwald, A. G. (2002). Harvesting implicit group attitudes and beliefs from a demonstration web site. *Group Dynamics: Theory, Research, and Practice, 6*, 101-115.
- Oskamp, S. (2000). Multiple paths to reducing prejudice and discrimination. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 1-19). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Ostrom, T. M., Carpenter, S. L., Sedikides, C., & Li, F. (1993). Differential processing of in-group and out-group information. *Journal of Personality and Social Psychology, 64*, 21-34.
- Page, S. (1997). An unobtrusive measure of racial behavior in a university cafeteria. *Journal of Applied Social Psychology, 27*, 2172-2176.
- Park, B., & Judd, C. M. (1990). Measures and models of perceived group variability. *Journal of Personality and Social Psychology, 59*, 173-191.
- Park, B., & Rothbart, M. (1982). Perception of out-group homogeneity and levels of social categorization: Memory for the subordinate attributes of in-group and out-group members. *Journal of Personality and Social Psychology, 42*, 1051-1068.
- Pelham, B. W., Mirenberg, M. C., & Jones, J. T. (2002). Why Susie sells seashells by the seashore: Implicit egotism and major life decisions. *Journal of Personality and Social Psychology, 82*, 469-487.
- Pelham, B.W., Jones, J. T., Mirenberg, M. C., & Carvallo, M. (2002). *Implicit egotism: Implications for interpersonal attraction*. Manuscript submitted for publication.
- Pendry, L. F., & Macrae, C. N. (1994). Stereotypes and mental life: The case of the motivated but thwarted tactician. *Journal of Experimental Social Psychology, 30*, 303-325.
- Pettigrew, T. F. (1958). Personality and sociocultural factors in intergroup attitudes: A cross-national comparison. *Journal of Conflict Resolution, 2*, 29-42.
- Pettigrew, T. F. (1979). The ultimate attribution error: Extending Allport's cognitive analysis of prejudice. *Personality and Social Psychology Bulletin, 5*, 461-476.

- Pettigrew, T. F., & Tropp, L. R. (2000). Does intergroup contact reduce prejudice? Recent meta-analytic findings. In S. Oskamp (Ed.), *Reducing prejudice and discrimination* (pp. 93-114). Mahwah, NJ: Erlbaum.
- Plous, S. (2000). Responding to overt displays of prejudice: A role-playing exercise. *Teaching of Psychology, 27*, 198-200.
- Plous, S., & Neptune, D. (1997). Racial and gender biases in magazine advertising: A content-analytic study. *Psychology of Women Quarterly, 21*, 627-644.
- Plous, S., & Williams, T. (1995). Racial stereotypes from the days of American slavery: A continuing legacy. *Journal of Applied Social Psychology, 25*, 795-817.
- Pratto, F., Sidanius, J., Stallworth, L. M., & Malle, B. F. (1994). Social dominance orientation: A personality variable predicting social and political attitudes. *Journal of Personality and Social Psychology, 67*, 741-763.
- Richards, Z., & Hewstone, M. (2001). Subtyping and subgrouping: Processes for the prevention and promotion of stereotype change. *Personality and Social Psychology Review, 5*, 52-73.
- Rokeach, M. (1971). Long-range experimental modification of values, attitudes, and behavior. *American Psychologist, 26*, 453-459.
- Ross, L. (1977). The intuitive psychologist and his shortcomings: Distortions in the attribution process. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in experimental social psychology* (vol. 10, pp. 173-220). New York: Academic Press.
- Rothbart, M., Davis-Stitt, C., & Hill, J. (1997). Effects of arbitrarily placed category boundaries on similarity judgments. *Journal of Experimental Social Psychology, 33*, 122-145.
- Rudman, L. A., Ashmore, R. D., & Gary, M. L. (2001). "Unlearning" automatic biases: The malleability of implicit prejudice and stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology, 81*, 856-868.
- Rudman, L. A., & Borgida, E. (1995). The afterglow of construct accessibility: The behavioral consequences of priming men to view women as sexual objects. *Journal of Experimental Social Psychology, 31*, 493-517.
- Ruggiero, K. M., & Taylor, D. M. (1997). Why minority group members perceive or do not perceive the discrimination that confronts them: The role of self-esteem and perceived control. *Journal of Personality and Social Psychology, 72*, 373-389.
- Schuller, R. A., Smith, V. L., & Olson, J. M. (1994). Jurors' decisions in trials of battered women who kill: The role of prior beliefs and expert testimony. *Journal of Applied Social Psychology, 24*, 316-337.
- Sears, D. O. (1988). Symbolic racism. In P.A. Katz and D.A. Taylor (Eds.), *Eliminating racism: Profiles in controversy* (pp. 53-84). New York: Plenum.

- Shelton, J. N. (2000). A reconceptualization of how we study issues of racial prejudice. *Personality and Social Psychology Review*, 4, 374-390.
- Sherif, M., Harvey, O. J., White, B. J., Hood, W. R., & Sherif, C. W. (1988). *The Robbers Cave experiment: Intergroup conflict and cooperation*. Middletown, CT: Wesleyan University Press.
- Shih, M., Pittinsky, T. L., & Ambady, N. (1999). Stereotype susceptibility: Identity salience and shifts in quantitative performance. *Psychological Science*, 10, 80-83.
- Sidanius, J., Levin, S., Liu, J., & Pratto, F. (2000). Social dominance orientation, anti-egalitarianism and the political psychology of gender: An extension and cross-cultural replication. *European Journal of Social Psychology*, 30, 41-67.
- Sidanius, J., & Pratto, F. (1999). *Social dominance: An intergroup theory of social hierarchy and oppression*. Cambridge, England: Cambridge University Press.
- Simon, B. (1992). The perception of ingroup and outgroup homogeneity: Reintroducing the intergroup context. In W. Stroebe and M. Hewstone (Eds.), *European review of social psychology* (vol. 3, pp. 1-30). New York: John Wiley & Sons.
- Simon, B., & Pettigrew, T. F. (1990). Social identity and perceived group homogeneity: Evidence for the ingroup homogeneity effect. *European Journal of Social Psychology*, 20, 269-286.
- Sinclair, L., & Kunda, Z. (1999). Reactions to a Black professional: Motivated inhibition and activation of conflicting stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 77, 885-904.
- Skrypnik, B. J., & Snyder, M. (1980). On the self-perpetuating nature of stereotypes about women and men. *Journal of Experimental Social Psychology*, 18, 277-291.
- Smedley, B. D., Stith, A. Y., & Nelson, A. R. (Eds.). (2002). *Unequal treatment: Confronting racial and ethnic disparities in health care*. Washington, DC: National Academy Press.
- Snyder, M., Tanke, E. D., & Berscheid, E. (1977). Social perception and interpersonal behavior: On the self-fulfilling nature of social stereotypes. *Journal of Personality and Social Psychology*, 35, 656-666.
- Spencer, S. J., Steele, C. M., & Quinn, D. M. (1999). Stereotype threat and women's math performance. *Journal of Experimental Social Psychology*, 35, 4-28.
- Stangor, C., Segrist, G. B., & Jost, J. T. (2001). Changing racial beliefs by providing consensus information. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 27, 486-496.
- Steele, C. (1997). A threat in the air: How stereotypes shape intellectual identity and performance. *American Psychologist*, 52, 613-629.

- Stephan, W. G. (1986). The effects of school desegregation: An evaluation 30 years after *Brown*. In M. J. Saks & L. Saxe (Eds.), *Advances in applied social psychology* (vol. 3, pp. 181-206). Hillsdale, NJ: Erlbaum.
- Stephan, W. G., & Finlay, K. (1999). The role of empathy in improving intergroup relations. *Journal of Social Issues, 55*, 729-743.
- Swann, W. B., Jr., Langlois, J. H., & Gilbert, L. A. (Eds.). (1999). *Sexism and stereotypes in modern society: The gender science of Janet Taylor Spence*. Washington, DC: American Psychological Association.
- Swim, J. K., Aikin, K. J., Hall, W. S., & Hunter, B. A. (1995). Sexism and racism: Old-fashioned and modern prejudices. *Journal of Personality and Social Psychology, 68*, 199-214.
- Swim, J. K., & Sanna, L. J. (1996). He's skilled, she's lucky: A meta-analysis of observers' attributions for women's and men's successes and failures. *Personality and Social Psychology Bulletin, 22*, 507-519.
- Swim, J. K., & Stangor, C. (Eds.). (1998). *Prejudice: The target's perspective*. San Diego, CA: Academic Press.
- Tajfel, H. (1970, November). Experiments in intergroup discrimination. *Scientific American*, pp. 96-102.
- Tajfel, H. (1981). *Human groups and social categories*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Tajfel, H., & Turner, J. C. (1986). The social identity theory of intergroup behavior. In S. Worchel and W. G. Austin (Eds.), *Psychology of intergroup relations* (2nd ed.; pp. 7-24). Chicago, IL: Nelson-Hall Publishers.
- Tajfel, H., & Wilkes, A. L. (1963). Classification and quantitative judgement. *British Journal of Psychology, 54*, 101-114.
- Tavris, C. (1992). *The mismeasure of woman*. New York: Simon & Schuster.
- Taylor, D. M., & Jaggi, V. (1974). Ethnocentrism and causal attribution in a south Indian context. *Journal of Cross-Cultural Psychology, 5*, 162-171.
- Taylor, D. M., Wright, S. C., Moghaddam, F. M., & Lalonde, R. N. (1990). The personal/group discrimination discrepancy: Perceiving my group, but not myself, to be a target for discrimination. *Personality and Social Psychology Bulletin, 16*, 254-262.
- Taylor, D. M., Wright, S. C., & Porter, L. E. (1994). Dimensions of perceived discrimination: The personal/group discrimination discrepancy. In M. P. Zanna & J. M. Olson (Eds.), *The psychology of prejudice: The Ontario Symposium, Volume 7* (pp. 233-255). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Truell, P. (1997, November 18). Smith Barney accord seen in bias case. *New York Times*, pp. D1, D13.

Turner, M. A., Fix, M., & Struyk, R. J. (1991). *Opportunities denied, opportunities diminished: Racial discrimination in hiring*. Washington, DC: Urban Institute Press.

Weber, R., & Crocker, J. (1983). Cognitive processes in the revision of stereotypic beliefs. *Journal of Personality and Social Psychology*, 45, 961-977.

Wheeler, S. C., & Petty, R. E. (2001). The effects of stereotype activation on behavior: A review of possible mechanisms. *Psychological Bulletin*, 127, 797-826.

Wilder, D. A. (1981). Perceiving persons as a group: Categorization and intergroup relations. In D. L. Hamilton (Ed.), *Cognitive processes in stereotyping and intergroup behavior* (pp. 213-257). Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Williams, D. R., Yu, Y., Jackson, J. S., & Anderson, N. B. (1997). Racial differences in physical and mental health. *Journal of Health Psychology*, 2, 335-351.

Wittenbrink, B., Judd, C. M., & Park, B. (1997). Evidence for racial prejudice at the implicit level and its relationship with questionnaire measures. *Journal of Personality and Social Psychology*, 72, 262-274.

Yinger, J. (1995). *Closed doors, opportunities lost: The continuing costs of housing discrimination*. New York: Russell Sage Foundation.